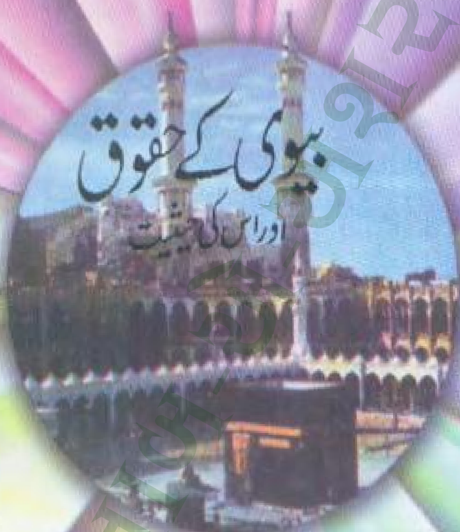
બીવીકે હુકૂક
ઔર ઉસકી હૈસિયત



પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

બીવીકે હુકૂક
ઔર ઉસકી હૈસિયત

بیوی کے حقوق
اور اس کی حیثیت

❋ મુઅલ્લિફ ❋

જસ્ટિસ મૌલાના મુહમ્મદ તકી ઉસમાની

❋ લિપ્યાંતર ❋

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા

પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફેહરિસ્ત

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા






જબ નિકાહકે દો બોલ પઢ લેનેકે બાદ શૌહરસે તઅલ્લુક કાઈમ હો ગયા. તો ઉસ લડકીને ઉસ દો બોલકી ઐસી લાજ રખ્ખી કે માં કો ઉસને છોળા. બાપકો ઉસને છોળા. બહન ભાઈયોંકો ઉસને છોળા. અપને ઘરબારકો છોળા. અપને ખાનદાનકો છોળા, પૂરે કુંબેકો છોળા. ઔર શૌહરકી હો ગઈ. અબ ઉસકે લિયે અજનબી માહોલ હૈ. અજનબી ઘર હૈ. ઔર એક અજનબી આદમીકે સાથ ઝિંદગી ભર નિબાહકે લિયે વો ઔરત મુકય્યદ હો ગઈ. ક્યા તુમ ઉસ કુરબાનીકા લિહાઝ નહીં કરોગે? અગર બિલ ફર્ઝ મઆમલા બરઅક્સ હોતા ઔર તુમસે કહા જાતા કે તુમહેં શાદીકે બાદ અપના ખાનદાન છોળના હોગા. માં-બાપ છોળને હોંગે. ઉસ વક્ત તુમહારે લિયે કિતના મુશ્કિલ કામ હોતા. ઉસકી ઉસ કુરબાનીકા લિહાઝ કરો ઔર ઉસકે સાથ અચ્છા સુલૂક કરો.




بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બીવીકે હુકૂક ઔર ઉસકી હૈસિયત

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ નહ્મદુહૂ વ નસ્તઈનુહૂ વ નસ્તગ્ફિરૂહૂ વ નુઅ્મિનુ બિહી વ નતવક્કલુ અલૈહિ વ નઊઝુબિલ્લાહિ મિન્ શુરૂરિ અન્ફુસિના વ મિન્ સૈયિઆતિ અઅ્માલિના, મંય્યહ્દિહિલ્લાહુ ફલા મુદિલ્લ લહૂ વ મંય્યુદ્લિલ્હુ ફલા હાદિય લહૂ વ નશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરીક લહૂ, વ નશ્હદુ અન્ન સય્યિદના વ સનદના વ નબિય્યના વ મૌલાના મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહૂ. સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલૈહિ વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહી વ બારિક વ સલ્લિમ તસ્લીમન્ કસીરન કસીરા. અમ્મા બાદ!

ફઅઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ, બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ.

વ આશિરૂહુન્ન બિલ્મઅ્રૂફ (સૂરએ નિસાઅ : ૧૯)

કાલલ્લાહુ તઆલા :

વ લન્ તસ્તતીઊ અન્ તઅ્દિલૂ બૈનન્નિસાઈ વલૌ હરસ્તુમ ફલા તમીલૂ કુલ્લલ્ મૈલિ ફતઝરૂહા કલ્મુઅલ્લકતિ વઈન્ તુસ્લિહૂ વ તત્તકૂ ફઈન્નલ્લાહ કાન ગ઼ફૂર ર્રહીમા. (સૂરએ નિસાઅ : ૧૨૯)

હુકૂકુલ ઈબાદકી અહમિયત

ઈન આયાતે કુરઆનિયા ઔર હદીસે નબવીકી રોશનીમેં અલ્લામા નવવી (રહ.) હુકૂકુલ ઈબાદકા બયાન શુરૂ ફરમા રહે હૈં યાની અલ્લાહ-તઆલાને ઔર ઉસકે પૈગમ્બર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને બંદોંકે જો હુકૂક ઝરૂરી કરાર દિયે હૈં ઔર જિનકે તહફ્ફુઝકા હુકમ દિયા હૈ. ઉનકા બયાન યહાંસે શુરૂ ફરમા રહે હૈં. જૈસાકે મૈં પેહલે ભી બાર બાર અર્ઝ કર ચુકા હૂં કે "હુકૂકુલ ઈબાદ" દીનકા બહોત અહમ શોબા હૈ, ઔર યે ઈતના અહમ શોબા હૈ કે "હુકૂકુલ્લાહ" તો તૌબાસે મઆફ હો જાતે હૈં, યાની અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા હુકૂકુલ્લાહસે મુતઅલ્લિક કોઈ કોતાહી સરઝદ હો જાએ (ખુદા ન કરે) તો ઉસકા ઈલાજ બહોત આસાન હૈ કે ઈન્સાનકો જબ કભી ઉસ પર નદામત પૈદા હો તો તૌબા ઔર ઈસ્તિગ્ફાર કર લેનેસે મઆફ હો જાતે હૈં. લેકિન બંદોંકે હુકૂક ઐસે હૈં કે અગર ઉનમેં કોતાહી હો જાએ તો અગર ઉસ પર કભી નદામત હો ઔર ઉસ પર તૌબા ઈસ્તિગ્ફાર કરે તબ ભી વો ગુનાહ મઆફ નહીં હોતે જબ તકકે હકદારકો ઉસકા હક ન પહોંચાયા જાએ, યા જબ તક સાહિબે હક ઉસકો મઆફ ન કર દે, ઈસ લિયે કે હુકૂકુલ ઈબાદકા મઆમલા બળા સંગીન હૈ.

હુકૂકુલ ઈબાદસે ગફલત

હુકૂકુલ ઈબાદકા મઆમલા જિતના સંગીન હૈ હમારે મઆશરેમેં ઉસસે ગફલત ઉતની હી આમ હૈ. હમ લોગોંને ચંદ ઈબાદાતકા નામ દીન રખ લિયા હૈ. યાની નમાઝ, રોઝા, હજ,

ઝકાત, ઝિક્ર, તિલાવત, તસ્બીહ વગૈરહ, ઈન ચીઝોંકો તો હમ દીન સમઝતે હૈં, લેકિન હુકૂકુલ ઈબાદકો હમને દીનસે ખારિજ કિયા હુવા હૈ, ઔર ઈસી તરહ મઆશરતી હુકૂકકો ભી દીનસે ખારિજ કર રખ્ખા હૈ, ઉસમેં અગર કોઈ શખ્સ કોતાહી યા ગલતી કરતા હૈ. તો ઉસકો ઉસકી સંગીનીકા એહસાસ ભી નહીં હોતા.

ગીબત હુકૂકુલ ઈબાદમેં દાખિલ હૈ

ઉસકી સીધી સાદી મિસાલ યે હૈ કે (ખુદા ન કરે) કોઈ મુસલમાન શરાબનોશીકી લતમેં મુબતલા હો તો હર વો મુસલમાન જિસકો ઝરાસા ભી દીનસે લગાવ હૈ વો ઉસકો બુરા સમઝેગા, ઔર ખૂદ વો શખ્સ ભી અપને કામ પર નાદિમ હોગા કે મૈં યે એક ગુનાહકા કામ કર રહા હૂં, લેકિન એક દૂસરા શખ્સ હૈ જો લોગોંકી ગીબત કરતા હૈ. ઈસ ગીબત કરનેવાલેકો મઆશરેમેં શરાબ પીનેવાલેકે બરાબર બુરા નહીં સમઝા જાતા, ઔર ન ખૂદ ગીબત કરનેવાલા અપને આપકો ગુનેહગાર ઔર મુજરિમ ખ્યાલ કરતા હૈ. હાલાંકે ગુનાહકે એતિબારસે શરાબ પીના જિતના બળા ગુનાહ હૈ, ગીબત કરના ભી ઉતના હી બળા ગુનાહ હૈ, બલ્કે ગીબત ઈસ લિહાઝસે શરાબ પીનેસે ઝિયાદા સંગીન હૈ કે ઉસકા તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હૈ, ઔર ઈસ લિહાઝસે ભી ઝિયાદા સંગીન હૈ કે કુરઆને કરીમમેં અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી ઐસી મિસાલ દી હૈ કે દૂસરે ગુનાહોંકી ઐસી મિસાલ નહીં દી. ચુનાંચે ફરમાયા કે ગીબત કરનેવાલા ઐસા હૈ જૈસે મુરદા ભાઈકા ગોશ્ત ખાનેવાલા, લેકિન ઈતની સંગીનીકે બાવજૂદ યે ગુનાહ મઆશરેમેં આમ હો ગયા હૈ, શાયદ હી કોઈ મજલિસ ઈસ ગુનાહસે ખાલી હોતી હો, ઔર ફિર

ઉસકો બુરા ભી નહીં સમઝા જાતા, ગોયા કે દીનકા ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક નહીં હૈ.

એહસાન હર વકત મતલૂબ હૈ

મેરે શેખ હઝરત ડાકટર મુહંમદ અબ્દુલ હય સાહબ કુદ્દિસ સિર્રુહૂ અલ્લાહ તઆલા ઉનકે દરજાત બુલંદ ફરમાએ, આમીન. એક દિન ફરમાને લગે કે એક સાહબ મેરે પાસ આએ. ઔર આકર બળે ફખરિયા અંદાઝમેં ખૂશીકે સાથ કેહને લગે કે અલ્લાહકા શુક્ર હૈ કે મુઝે "એહસાન" કા દરજા હાસિલ હો ગયા હૈ. "એહસાન" એક બળા દરજા હૈ જિસકે બારેમેં હદીસમેં આતા હૈ કે :

અન્ તઅ્બુદલ્લાહ કઅન્નક તરાહુ ફઈલ્લમ તકુન્ તરાહુ ફઈન્નહૂ યરાક. (સહીહ બુખારી, કિતાબુલ ઈમાન)

યાની અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત ઈસ તરહ કરે જૈસે કે તૂ અલ્લાહ તઆલાકો દેખ રહા હૈ. ઔર અગર યે ન હો સકે તો કમ અઝ કમ ઉસ ખ્યાલકે સાથ ઈબાદત કર કે અલ્લાહ તઆલા તુઝે દેખ રહે હૈં, ઈસકો દરજએ "એહસાન" કહા જાતા હૈ. ઉન સાહબને હઝરતે વાલાસે કહા કે મુઝે "એહસાન"કા દરજા હાસિલ હો ગયા હૈ, હઝરત ડાકટર સાહબ ફરમાતે હૈં કે મૈંને ઉનકો મુબારકબાદ દી કે અલ્લાહ તઆલા મુબારક ફરમાએ, યે તો બહોત બળી નેઅમત હૈ, અલબત્તા મૈં આપસે એક બાત પૂછતા હૂં કે ક્યા આપકો યે "એહસાન" કા દરજા સિર્ફ નમાઝમેં હાસિલ હોતા હૈ, ઔર જબ બીવી બચ્ચોંકે સાથ મઆમલાત કરતે હો ઉસ વક્ત ભી હાસિલ હોતા હૈ યા નહીં? યાની બીવી બચ્ચોંકે સાથ મઆમલાત કરતે વક્ત ભી આપકો યે ખ્યાલ આતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે દેખ રહે હૈં? યા યે ખ્યાલ

ઉસ વક્ત નહીં આતા? વો સાહબ જવાબમેં ફરમાને લગે કે હદીસમેં તો યે આયા હૈ કે જબ ઈબાદત કરે તો ઈસ તરહ ઈબાદત કરે ગોયા કે વો અલ્લાહકો દેખ રહા હૈ, યા અલ્લાહ તઆલા ઉસકો દેખ રહે હૈં, વો તો સિર્ફ ઈબાદતમેં હૈ. હમ તો યે સમઝતે થે કે "એહસાન" કા તઅલ્લુક સિર્ફ નમાઝસે હૈ, દૂસરી ચીઝોંકે સાથ એહસાનકા કોઈ તઅલ્લુક નહીં, હઝરત ડાકટર સાહબ (રહ.) ને ફરમાયા કે મૈંને ઈસી લિયે આપસે યે સવાલ કિયા થા, ઈસ લિયે કે આજકલ આમ તૌર પર ગલત ફેહમી પાઈ જાતી હૈ કે "એહસાન" સિર્ફ નમાઝ હીમેં મતલૂબ હૈ, યા ઝિક્ર વ તિલાવત હીમેં મતલૂબ હૈ, હાલાંકે એહસાન હર વક્ત મતલૂબ હૈ, ઝિંદગીકે હર મરહલે ઔર શોઅબેમેં મતલૂબ હૈ, દુકાન પર બૈઠકર તિજારત કર રહે હો વહાં પર "એહસાન" મતલૂબ હૈ. યાની દિલમેં યે ઈસ્તિહઝાર હોના ચાહિયે કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે દેખ રહે હૈં, જબ અપને માતહતોંકે સાથ મઆમલાત કર રહે હો ઉસ વક્ત ભી "એહસાન" મતલૂબ હૈ. જબ બીવી બચ્ચોં ઔર દોસ્ત અહબાબ ઔર પડોસિયોંસે મઆમલાત કર રહે હો, ઉસ વક્ત ભી યે ઈસ્તિહઝાર હોના ચાહિયે કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે દેખ રહે હૈં, હકીકતમેં "એહસાન" કા મરતબા યે હૈ, સિર્ફ નમાઝ તક મેહદૂદ નહીં હૈ.

વો ખાતૂન જહન્નમમેં જાએગી

ખૂબ સમઝ લેં કે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી તાલીમ હમારી ઝિંદગીકે હર શોઅબેકે સાથ હૈ, ઈસી વાસ્તે રિવાયતમેં આતા હૈ કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે એક ખાતૂનકે બારેમેં પૂછા ગયા કે : યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! એક ખાતૂન હૈ જો દિન

રાત ઈબાદતમેં લગી રેહતી હૈ, નફલ નમાઝ ઔર ઝિક્ર વ તિલાવત બહોત કરતી હૈ. ઔર હર વક્ત ઉસીમેં મશ્ગૂલ રેહતી હૈ, ઉસ ખાતૂનકે બારેમેં આપકા ક્યા ખ્યાલ હૈ કે ઉસકા અંજામ કૈસા હોગા? તો આપને ઉન સહાબએ કિરામસે પૂછા કે વો ખાતૂન પડોસિયોંકે સાથ કૈસા સુલૂક કરતી હૈ? તો સહાબએ કિરામને જવાબ દિયા કે પડોસિયોંકે સાથ ઉસકા સુલૂક અચ્છા નહીં હૈ, પડોસકી ખવાતીન ઉસસે ખૂશ નહીં હૈં. આપને ફરમાયા કે વો ખાતૂન જહન્નમમેં જાએગી. (અલ અદબુલ મુફરદ બુખારી સ.-૪૮ રકમ ૯૧૧)

વો ખાતૂન જન્નતમેં જાએગી

ફિર એક ઐસી ખાતૂનકે બારેમેં આપસે પૂછા ગયા કે જો નફલી ઈબાદત તો ઝિયાદા નહીં કરતી થી, સિર્ફ ફરાઈઝ વ વાજિબાત પર ઈકતિફા કરતી થી, ઔર ઝિયાદાસે ઝિયાદા સુન્નતે મુઅક્કદા અદા કર લેતી. બસ ઉસસે ઝિયાદા નવાફિલ, ઝિક્રો તિલાવત નહીં કરતી થી. મગર પડોસિયોં ઔર દૂસરે લોગોંકે સાથ ઉસકે મઆમલાત અચ્છે થે. આપને ફરમાયા કે વો ખાતૂન જન્નતમેં જાએગી.

મુફલિસ કૌન?

ઈન અહાદીસમેં આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને યે બાત વાઝેહ ફરમા દી કે અગર કોઈ શખ્સ નફલી ઈબાદત કરે તો યે બળી અચ્છી બાત હૈ, 'ઔર અગર નફલી ઈબાદત ન કરે તો આખિરતમેં સવાલ નહીં હોગા કે તુમને ફલાં નફ્લ ઈબાદત ક્યૂં નહીં કી. ઈસ લિયે કે નફલકા મતલબ હી યે હૈ કે અગર કોઈ શખ્સ કરે તો સવાબ મિલેગા. ઔર અગર ન કરે તો કોઈ ગુનાહ ભી નહીં હોગા, લેકિન હુકૂકુલ

ઈબાદ વો ચીઝ હૈ કે ઉસકે બારેમેં કિયામતકે રોઝ સવાલ હોગા ઔર ઉસ પર જન્નત ઔર જહન્નમકા ફૈસલા મૌકૂફ હૈ, ચુનાંચે એક હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મુફલિસ વો શખ્સ હૈ જો કિયામતકે રોઝ બળી મિકદારમેં નમાઝ રોઝે લેકર આએગા. લેકિન દુનિયામેં કિસીકા હક માર દિયા, કિસીકો બુરા કેહ દિયા, કિસીકી દિલ આઝારી કર દી થી, ઔર કિસીકા દિલ દુખા દિયા થા. અબ ઉસકા નતીજા યે હુવા કે જો કુછ આમાલ લેકર આયા થા, વો સારેકે સારે દૂસરેકો દે દિયે. ઔર દૂસરોંકે ગુનાહ ઉસ પર ડાલ દિયે ગયે. ઈસ લિયે હુકૂકુલ ઈબાદકા બાબ શરીઅતકા બહોત અહમ બાબ હૈ. (તિરમિઝી)

હુકૂકુલ ઈબાદ તીન ચોથાઈ દીન હૈ

ઔર યે મૈં પેહલે ભી અર્ઝ કર ચુકા હૂં કે “ઈસ્લામી ફિકહ” જિસમેં શરીઅતકે અહકામ બયાન કિયે જાતે હૈં. ઉસકો અગર ચાર બરાબર હિસ્સોંમેં તકસીમ કિયા જાએ તો ઉસકા એક હિસ્સા ઈબાદાતકે બયાન પર મુશ્તમિલ હૈ. ઔર બકિય્યા તીન હિસ્સે હુકૂકુલ ઈબાદકે બયાનમેં હૈં, યાની મઆમલાત ઔર મઆશરતકો બયાન કિયા ગયા હૈ. આપને “હિદાયા” કા નામ સુના હોગા જો ફિકહ હનફીકી મશહૂર કિતાબ હૈ. યે ચાર જિલ્દોં પર મુશ્તમિલ હૈ. ઉસકી પેહલી જિલ્દમેં ઈબાદતકા ઝિકર હૈ. જિસમેં તહારત, નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, ઔર હજકે અહકામ બયાન કિયે ગયે હૈં. બાકી તીન જિલ્દેં મઆમલાત, મઆશરત ઔર હુકૂકુલ ઈબાદસે મુતઅલ્લિક હૈં, ઈસસે અંદાઝા કિયા જા સકતા હૈ કે હુકૂકુલ ઈબાદ તીન ચોથાઈ દીન હૈ. ઈસ લિયે યે બળા અહમ બાબ શુરૂ હો રહા

હૈ. અલ્લાહ તઆલા અપની રહમતસે ઈસકો અમલકે જઝબેસે પઢ્હને ઔર સુનનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ ઔર હુકૂકુલ ઈબાદકી અપની રઝા ઔર ખૂશનૂદીકે મુતાબિક અદાયગીકી તૌફીક અતા ફરમાએ આમીન.

ઈસ્લામસે પેહલે ઔરતકી હાલત

અલ્લામા નવવી (રહ.) ને પેહલા બાબ યે કાઈમ ફરમાયા "બાબુલ વસિય્યત બિન્નિસાઅ" યાની ઉન નસીહતોંકે બારેમેં જો હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઔરતોંકે હુકૂકસે મુતઅલ્લિક બયાન ફરમાઈ હૈં, ઔર સબસે પેહલે યે બાબ ઈસ લિયે કાઈમ ફરમાયા કે સબસે ઝિયાદા બે એઅતિદાલિયાં ઔર સબસે ઝિયાદા કોતાહિયાં ઈસ હકમેં હોતી હૈં. જબ તક ઈસ્લામ નહીં આયા થા. ઔર જબ તક નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી તાલીમાત નહીં આઈ થીં, ઉસ વક્ત તક ઔરતકો ઐસી મખ્લૂક સમઝા જાતા થા. જો મઆઝલ્લાહ ગોયા ઈન્સાનિયતસે ખારિજ હૈ ઔર ઉસકે સાથ ભેડ બકરિયોં જૈસા સુલૂક હોતા થા, ઉસકો ઈન્સાનિયતકે હુકૂક દેનેસે લોગ ઈન્કાર કરતે થે. કિસી ભી મઆમલેમેં ઉસકે હુકૂકકી પરવાહ નહીં કી જાતી થી. ઔર યે સમઝા જાતા થા જૈસે કિસીને અપને ઘરમેં ભેડ બકરી પાલ લી. બિલકુલ ઉસી તરીકેસે અપને ઘરમેં એક ઔરતકો લાકર બિઠા દિયા. સુલૂકકે એતિબારસે દોનોંમેં કોઈ ફર્ક નહીં થા.

ખવાતીનકે સાથ હુસ્ને સુલૂક

હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને પેહલી બાર ઈસ દુનિયાકો

જો આસમાની હિદાયાતસે બે ખબર થી ખવાતીનકે હુકૂકકા એહસાસ દિલાયા, કે ખવાતીનકે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરો.

અલ્લામા નવવી (રહ.) ને સબસે પેહલે કુરઆને કરીમકી એક આયત નકલ ફરમાઈ. જો ઈસ બાબમેં જામેઅ તરીન આયત હૈ. ફરમાયા કે :

વ આશિરૂહુન્ન બિલ્મઅ્રૂફ

ઈસમેં તમામ મુસલમાનોંસે ખિતાબ હૈ કે તુમ ખવાતીનકે સાથ "મઅરૂફ" યાની નેકીકે સાથ, અચ્છા સુલૂક કરકે ઝિંદગી ગુઝારો, ઉનકે સાથ અચ્છી મઆશરત બરતો, ઉનકો તકલીફ ન પહોંચાઓ, યે આમ હિદાયત હૈ, યે આયત ગોયા ઈસ બાબકા મતન ઔર ઉનવાન હૈ, ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઈસ આયતકી તશ્રીહ અપને અકવાલ ઔર અફઆલસે ફરમાઈ. ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કો ખવાતીનકે સાથ હુસ્ને સુલૂકકા ઈસ દરજા એહતિમામ થા કે આપને ફરમાયા કે :

તુમમેંસે સબસે બેહતરીન વો લોગ હૈં જો અપની ખવાતીનકે સાથ અચ્છા બરતાવ કરતે હૈં. ઔર મૈં તુમમેં અપની ખવાતીનકે સાથ બેહતરીન બરતાવ કરનેવાલા હૂં, (તિરમિઝી) આં હઝરત (સ.અ.વ.) કો ખવાતીનકે હુકૂકકી નિગેહદાશ્ત ઔર ઉનકે સાથ હુસ્ને સુલૂકકા ઈતના એહતિમામ થા કે બેશુમાર અહાદીસમેં ઉસકી તશરીહ ફરમાઈ. ચુનાંચે સબસે પેહલી હદીસમેં હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા.

મૈં તુમકો ઔરતોંકે બારેમેં ભલાઈકી નસીહત કરતા હૂં, તુમ મેરી ઈસ નસીહતકો કબૂલ કર લો.

કુરઆને કરીમ સિર્ફ ઉસૂલ બયાન કરતા હૈ

આગે બઢનેસે પેહલે યહાં એક બાત અર્ઝ કર દૂં કે કુરઆને કરીમમેં આપ યે દેખેંગે કે આમ તૌર પર કુરઆને કરીમ મોટે મોટે ઉસૂલ બયાન કર દેતા હૈ, તફસીલાત ઔર જુઝઈયાતમેં નહીં જાતા. ઉનહેં બયાન નહીં કરતા, યહાં તક કે નમાઝ જૈસા અહમ રૂકન જો દીનકા સુતૂન હૈ, જિસકે બારેમેં કુરઆને કરીમને તહત્તર (૭૩) મકામાત પર હુકમ દિયા કે નમાઝ કાઈમ કરો. લેકિન નમાઝ કૈસે પઢી જાતી હૈ? ઉસકા તરીકા ક્યા હોતા હૈ? ઉસકી રકઅતેં કિતની હોતી હૈં? ઔર કિન ચીઝોંસે નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ, ઔર કિન ચીઝોંસે નહીં ટૂટતી? યે તફસીલાત કુરઆનને બયાન નહીં કીં. યે હુઝૂરે અકદસ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી તાલીમાત પર છોળ દીં, આપને અપની સુન્નતસે બયાન ફરમાઈ, ઈસી તરહ ઝકાતકા હુકમ ભી કુરઆને કરીમમેં કમો બેશ ઈતની હી મરતબા આયા હૈ, લેકિન ઝકાતકા નિસાબ ક્યા હોતા હૈ? કિસ પર ફર્ઝ હોતી હૈ? કિતની ફર્ઝ હોતી હૈ? કિન કિન ચીઝોં પર ફર્ઝ હોતી હૈ? યે તફસીલાત કુરઆને કરીમને બયાન નહીં કીં. બલ્કે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી તાલીમાત પર છોળ દીં, માલૂમ હુવા કે કુરઆને કરીમ આમ તૌર પર ઉસૂલ બયાન કરતા હૈ, તફસીલી જુઝઈયાતમેં નહીં જાતા.

ઘરેલૂ ઝિંદગી પૂરે તમદ્દુનકી બુન્યાદ હૈ

લેકિન મર્દ વ ઔરતકે તઅલ્લુકાત, ખાનદાની તઅલ્લુકાત ઐસી ચીઝ હૈ કે કુરઆને કરીમને ઉસકે નાઝુક નાઝુક જુઝવી મસાઈલ ભી સરાહતકે સાથ બયાન ફરમાએ હૈં. એક એક ચીઝકો

ખોલકર બયાન કર દિયા હૈ, ઔર ફિર બાદમેં નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઉસકી તશરીહ ફરમાઈ. ઉસકી ક્યા વજહ હૈ? વજહ ઉસકી યે હૈ કે મર્દ ઔર ઔરતકે જો તઅલ્લુકાત હૈં, ઔર ઈન્સાનકી જો ઘરેલૂ ઝિંદગી હૈ યે પૂરે તમદ્દુનકી બુન્યાદ હોતી હૈ. ઔર ઉસ પર પૂરે તહઝીબ વ તમદ્દુનકી ઈમારત ખળી હોતી હૈ. અગર મર્દ વ ઔરતકે તઅલ્લુકાત ઉસ્તુવાર હૈં. ખૂશગવાર હૈં ઔર દોનોં એક દૂસરેકે હુકૂક અદા કર રહે હૈં તો ઉસસે ઘરકા નિઝામ દુરૂસ્ત હોતા હૈ ઔર ઘરકા નિઝામ દુરૂસ્ત હોનેસે ઔલાદ દુરૂસ્ત હોતી હૈ ઔર ઔલાદકે દુરૂસ્ત હોનેસે મઆશરા સંવરતા હૈ. ઔર ઉસ પર પૂરે મઆશરેકી ઈમારત ખળી હોતી હૈ, લેકિન અગર ઘરકા નિઝામ ખરાબ હો, ઔર મિયાં-બીવીકે દરમિયાન રાત દિન તૂ તૂ મૈં મૈં હોતી હો, તો ઉસસે ઔલાદ પર બુરા અસર પળેગા. ઔર ઉસકે નતીજેમેં જો કૌમ તૈયાર હોગી ઉસકે બારેમેં આપ તસવ્વુર કર સકતે હૈં કે કિસી શાઈસ્તા કૌમકે અફરાદ બન સકતે હૈં યા નહીં. ઈસ વાસ્તે ઉસકો "આઈલી અહકામ" યાની ઘરદારીકે અહકામ કહા જાતા હૈ. ઈસ લિયે કુરઆને કરીમને ઉન તઅલ્લુકાતકી છોટી છોટી બાતોંકો ભી બયાન ફરમાયા હૈ.

ઔરતકી પૈદાઈશ ટેળ્હી પસ્લીસે હોનેકા મતલબ

ઉસકે બાદ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને બહોત અચ્છી તશ્બીહ બયાન ફરમાઈ હૈ, ઔર યે ઈતની અજીબો ગરીબ ઔર હકીમાના તશ્બીહ હૈ કે ઐસી તશ્બીહ મિલના મુશ્કિલ હૈ. ફરમાયા

કે ઔરત પસ્લીસે પૈદા કી ગઈ હૈ. બાઝ લોગોંને ઉસકી તશરીહ યે કી હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને સબસે પેહલે હઝરત આદમ (અલૈ.) કો પૈદા ફરમાયા. ઉસકે બાદ હઝરત હવ્વા (અલૈ.) કો ઉનહીકી પસ્લીસે પૈદા કિયા ગયા, ઔર બાઝ ઉલમાને ઉસકી દૂસરી તશરીહ યે ભી કી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઔરતકી તશ્બીહ દેતે હુએ ફરમા રહે હૈં કે ઔરતકી મિસાલ પસ્લીકી સી હૈ, કે જિસ તરહ પસ્લી દેખનેમેં ટેઢી માલૂમ હોતી હૈ, લેકિન પસ્લીકા હુસ્ન ઔર ઉસકી સિહહત ઉસકે ટેઢા હોનેમેં હી હૈ, ચુનાંચે કોઈ શખ્સ અગર યે ચાહે કે પસ્લી ટેઢી હૈ, ઉસકો સીધા કર દૂ તો જબ ઉસે સીધા કરના ચાહેગા તો વો સીધી તો નહીં હોગી અલબત્તા ટૂટ જાએગી, વો ફિર પસ્લી નહીં રહેગી, અબ દો બારા ફિર ઉસકો ટેઢા કરકે પ્લસ્તરકે ઝરીઆ જોડના પડેગા. ઈસી તરહ હદીસ શરીફમેં ઔરતકે બારેમેં ભી યેહી ફરમાયા કે :

અગર તુમ ઉસી પસ્લીકો સીધા કરના ચાહોગે તો વો પસ્લી ટૂટ જાએગી.

ઔર અગર ઉસસે ફાઈદા ઉઠાના ચાહો તો ઉસકે ટેઢે હોનેકે બાવજૂદ ફાઈદા ઉઠાઓગે. યે બળી અજીબો ગરીબ ઔર હકીમાના તશ્બીહ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને બયાન ફરમાઈ, કે ઉસકી સિહહત હી ઉસકે ટેઢે હોનેમેં હૈ. અગર વો સીધી હોગી તો વો બીમાર હૈ સહીહ નહીં હૈ.

યે ઔરતકી મઝમ્મતકી બાત નહીં હૈ

બાઝ લોગ ઈસ તશ્બીહકો ઔરતકી મઝમ્મતમેં ઈસ્તેમાલ

કરતે હૈં કે ઔરત ટેળ્હી પસ્લીસે પૈદા કી ગઈ હૈ, લિહાઝા ઉસકી અસલ ટેળ્હી હૈ. ચુનાંચે મેરે પાસ બહોતસે લોગોંકે ખુતૂત આતે હૈં જિસમેં કઈ લોગ યે લિખતે કે યે ઔરત ટેળ્હી પસ્લીકી મખ્લૂક હૈ. ગોયા કે ઉસકો મઝમ્મત ઔર બુરાઈકે તૌર પર ઈસ્તેમાલ કરતે હૈં, હાલાંકે ખૂદ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કે ઈસ ઈરશાદકા મન્શા યે નહીં હૈ.

ઔરતકા ટેળ્હાપન એક ફિતરી તકાઝા હૈ

બાત યે હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને મર્દકો કુછ ઔર ઔસાફ દેકર પૈદા ફરમાયા હૈ, ઔર ઔરતકો કુછ ઔર ઔસાફ દેકર પૈદા ફરમાયા, દોનોંકી ફિતરત ઔર સરિશ્તમેં ફર્ક હૈ, સરિશ્તમેં ફર્ક હોનેકી વજહસે મર્દ ઔરતકે બારેમેં યે મેહસૂસ કરતા હૈ કે યે મેરી તબીઅત ઔર ફિતરતકે ખિલાફ હૈ, હાલાંકે ઔરતકા તુમહારી તબીઅતકે ખિલાફ હોના યે કોઈ ઐબ નહીં હૈ, ક્યૂંકે યે ઉનકી ફિતરતકા તકાઝા હૈ કે વો ટેળ્હી હો. કોઈ શખ્સ પસ્લીકે બારેમેં યે કહે કે પસ્લીકે અંદર જો ટેળ્હાપન હૈ વો ઉસકે અંદર ઐબ હૈ, ઝાહિર હૈ કે વો ઐબ નહીં બલ્કે ઉસકી ફિતરતકા તકાઝા હૈ કે ટેળ્હી હો, ઈસ લિયે આં હઝરત (સ.અ.વ.) યે ઈરશાદ ફરમા રહે હૈં કે અગર તુમહેં ઔરતમેં કોઈ ઐસી બાત નઝર આતી હૈ જો તુમહારી તબીઅતકે ખિલાફ હો, ઔર ઉસકી વજહસે તુમ ઉસકો ટેળ્હા સમઝ રહે હો તો ઉસકો ઈસ બિના પર કંડમ ન કરો, બલ્કે યે સમઝો કે ઉસકી ફિતરતકા મુકતઝા યે હૈ, ઔર અગર તુમ ઉસકો સીધા કરના ચાહોગે તો વો ટૂટ જાએગી, ઔર અગર ફાઈદા ઉઠાના ચાહોગે તો ટેળ્હા હોનેકી હાલતમેં ભી ફાઈદા ઉઠા સકોગે.

"ગફ્લત" ઔરતકે લિયે હુસ્ન હૈ

આજ ઉલ્ટા ઝમાના આ ગયા હૈ, ઈસ વાસ્તે કદરેં બદલ ગઈ હૈં, ખ્યાલાત બદલ ગએ, વરના બાત યે હૈ કે જો ચીઝ મર્દકે હકમેં ઐબ હૈ, બસા ઔકાત વો ઔરતકે હકમેં હુસ્ન ઔર અચ્છાઈ હોતી હૈ. અગર હમ કુરઆને કરીમકો ગૌરસે પઢેં તો કુરઆને કરીમસે યે બાત નઝર આ જાતી હૈ કે જો ચીઝ મર્દકે હકમેં ઐબ થી, વોહી ચીઝ ઔરતકે બારેમેં હુસ્ન કરાર દી ગઈ. ઔર ઉસકો નેકી ઔર અચ્છાઈકી બાત કહા ગયા. મસલન મર્દકે હકમેં યે બાત ઐબ હૈ કે વો જાહિલ ઔર ગાફિલ હો. ઔર દુનિયાકી ઉસકો ખબર ન હો, ઈસ લિયે કે મર્દ પર અલ્લાહ તઆલાને દુનિયાકે કામોંકી ઝિમ્મેદારી રખ્ખી હૈ, ઈસ લિયે ઉસકે પાસ ઈલ્મ ભી હોના ચાહિયે, ઔર ઉસકો બાખબર ભી હોના ચાહિયે, અગર બાખબર નહીં હૈ, બલ્કે ગાફિલ હૈ, ઔર ગફલતમેં મુબ્તલા હૈ તો યે મર્દકે હકમેં ઐબ હૈ, લેકિન કુરઆને કરીમને ગફલતકો ઔરતકે હકમેં હુસ્ન કરાર દિયા, ચુનાંચે સૂરએ નૂરમેં ફરમાયા :

ઈન્નલ્લઝી-ન યર્મૂનલ્ મુહ્સનાતિલ્ ગાફિલાતિલ્ મુઅ્મિનાતિ. (સૂરએ નૂર : ૨૩)

"યાની વો લોગ જો ઐસી ઔરતોં પર તોહમતેં લગાતે હૈં જો પાકદામન હૈં, ઔર ગાફિલ હૈં, યાની દુનિયાસે બેખબર હૈં" તો દુનિયાસે બેખબરીકો એક હુસ્નકી સિફતકે તૌર પર કુરઆને કરીમને બયાન ફરમાયા. માલૂમ હુવા કે ઔરત અગર દુનિયાકે કામોંસે બેખબર હો. ઔર અપને ફરાઈઝકી હદ તક વાકિફ હો ઔર દુનિયાકે મઆમલાત ઈતને ન જાનતી હો તો વો ઔરતકે હકમેં ઐબ નહીં,

બલ્કે વો સિફતે હુસ્ન હૈ, જિંસકો કુરઆને કરીમને સિફતે હુસ્નકે તૌર પર ઝિક્ર ફરમાયા.

ઝબરદસ્તી સીધા કરનેકી કોશિશ ન કરો

લિહાઝા જો ચીઝ મર્દકે હકમેં ઐબ થી, વો ઔરતકે હકમેં ઐબ નહીં. ઔર જો ચીઝ મર્દકે હકમેં ઐબ નહીં થી બાઝ ઔકાત વો ઔરતકે હકમેં ઐબ હોતી હૈ. ઈસ લિયે અગર તુમહેં ઉનકે અંદર કોઈ ઐસી ચીઝ નઝર આએ જો તુમહારે લિયે તો ઐબ હૈ લેકિન ઔરતકે લિયે ઐબ નહીં તો ઉસકી વજહસે ઔરતકે સાથ બરતાવમેં ખરાબી ન કરો, ઈસ લિયે કે પસ્લી હોનેકા તકાઝા હી યે હૈ કે વો અપની ફિતરતકે એતિબારસે તુમહારી તબીઅતસે મુખ્તલિફ હો તો અબ ઉસકો ઝબરદસ્તી સીધા કરનેકી કોશિશ ન કરો.

સારે ઝગડોંકી જડ

યે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કા ઈરશાદ હૈ. ઔર આપસે ઝિયાદા મર્દ ઔર ઔરતકી નફસિયાતસે કૌન વાકિફ હો સકતા હૈ, ઈસ લિયે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને સારે ઝગડોંકી જડ પકડ લી કે સારે ઝગડે સિર્ફ ઈસ બિના પર હોતે હૈં કે મર્દ યે ચાહતા હૈ કે જૈસા મૈં ખૂદ હૂં, યે ભી વૈસી બન જાએ, તો ભાઈ! યે તો વૈસી બનનેસે રહી, અગર વૈસી બનાના ચાહોગે તો ટૂટ જાએગી. ઈસ લિયે ઈસ ફિકરકો તો છોળ દો, હાં! જો ચીઝેં ઉસકે હકમેં ઉસકે હાલાતકે લિહાઝસે ઉસકી ફિતરત ઔર સરિશ્તકે લિહાઝસે ઉસકે લિયે ઐબ હૈં, ઉનકી ઈસ્લાહકી ફિકર કરો, ઔર

ઉનકી ઈસ્લાહકી ફિકર ભી મર્દકી ઝિમ્મેદારી હૈ, લેકિન અગર તુમ યે ચાહો કે વો તુમહારે મિઝાજ ઔર તબીઅતકે મુવાફિક હો જાએ, યે નહીં હો સકતા.

ઉસકી કોઈ આદત પસંદીદા ભી હોગી

ઈસ બાબકી દૂસરી હદીસ ભી હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ.

ઈસ હદીસમેં નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને એક અજીબો ગરીબ ઉસૂલ બયાન ફરમાયા. કે કોઈ મોમિન મર્દ કિસી મોમિન ઔરતસે બિલકુલ બુગ્ઝ ન રખ્ખે, યાની યે ન કરે કે ઉસકો બિલકુલ કંડમ કરાર દે દે, ઔર યે કહે કે ઉસમેં તો કોઈ અચ્છાઈ નહીં હૈ. અગર ઉસકી કોઈ બાત નાપસંદ હૈ તો ઉસકી દૂસરી કોઈ બાત પસંદ ભી હોગી.

પેહલા ઉસૂલ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને યે બતા દિયા કે જબ દો ઈન્સાન એક સાથ રેહતે હૈં તો કોઈ બાત દૂસરેકી અચ્છી લગતી હૈ, ઔર કોઈ બુરી લગતી હૈ. અગર કોઈ બાત બુરી લગ રહી હૈ તો ઉસકી વજહસે ઉસકો અલલ ઈતલાક બુરા ન સમઝો, બલ્કે ઉસ વક્ત ઉસકે અચ્છે ઔસાફકા ઈસ્તેહઝાર કરો, ઉસકે અંદર આખિર કોઈ અચ્છાઈ ભી તો હોગી. બસ ઉસ અચ્છાઈકા ઈસ્તિહઝાર કરકે અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કરો કે યે અચ્છાઈ તો ઉસકે અંદર હૈ, અગર યે અમલ કરોગે તો હો સકતા હૈ કે ઉસકે અંદર જો બુરાઈયાં હૈં. તુમહારે દિલકે અંદર ઉસકી ઉતની ઝિયાદા અહમિયત બાકી ન રહે.

અસલ બાત યે હૈ કે આદમી નાશુક્રા હૈ. અગર દો તીન

બાતેં નાપસંદ હુઈ ઔર બુરી લગીં બસ! ઉનહીંકો લેકર બૈઠ ગયા કે ઉસમેં તો યે ખરાબી હૈ. ઉસમેં તો યે ખરાબી હૈ. અબ અચ્છાઈકી તરફ ધ્યાન નહીં. ઈસ લિયે હર વક્ત રોતા રેહતા હૈ. ઔર હર વક્ત ઉસકી બુરાઈયાં કરતા રેહતા હૈ. ઔર ઉસકે નતીજેમેં ઉસકે સાથ બદ સુલૂકી કરતા હૈ.

હર ચીઝ ખૈર ઔર શરસે મખ્લૂત હૈ

દુનિયાકે અંદર કોઈ ચીઝ ઐસી નહીં હૈ કે જિસકે અંદર બુરાઈ ન હો ઔર ઉસમેં કોઈ ન કોઈ અચ્છાઈ ન હો. અલ્લાહ તઆલાને દુનિયા યે બનાઈ હૈ. ઉસમેં હર ચીઝકે અંદર ખૈર ઔર શર મખ્લૂત હૈ. કોઈ ચીઝ ઈસ કાઈનાતમેં ખૈર મુતલક નહીં ઔર કોઈ શર મુતલક નહીં. ઉસમેં ખૈર ઔર શર મિલે જુલે હોતે હૈં, કોઈ કાફિર હૈ યા મુશરિક હૈ યા કોઈ બુરા ઈન્સાન હૈ, અગર ઉસકે અંદર ભી અચ્છાઈ તલાશ કરોગે તો કોઈ ન કોઈ અચ્છાઈ ઝરૂર મિલ જાએગી.

અંગ્રેજીકી એક કહાવત

અંગ્રેજીકી એક કહાવત હૈ. ઔર હમારે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે "હિકમતકી બાત મોમિનકી ગુમશુદા મતાઅ હૈ. જહાં વો ઉસકો પાએ ઉસે લે લે" લિહાઝા અંગ્રેજીકી કહાવત હોનેસે યે લાઝિમ નહીં આતા કે વો ઝરૂર ગલત હો. બાત બળી હકીમાના હૈ, કિસીને કહા કે "વો ઘંટા યા ઘડી જો બંદ હો ગઈ હો. વો ભી દિનમેં દો બાર સચ બોલતી હૈ." મસલન ફર્ઝ કરો કે

બારા બજકર પાંચ મિનટ પર ઘડી બંદ હો ગઈ, અબ ઝાહિર હૈ કે હર વક્ત તો વો સહીહ ટાઈમ નહીં બતાએગી. બલ્કે ગલત બતાએગી. લેકિન દિનમેં દો મરતબા ઝરૂર સહીહ ટાઈમ બતાએગી. એક દિનમેં બારા બજકર પાંચ મિનટ પર, ઔર એક રાતમેં બારા બજકર પાંચ મિનટ પર, તો દો મરતબા વો ઝરૂર સચ બોલેગી.

અચ્છાઈ તલાશ કરોગે તો મિલ જાએગી

કહાવત કેહનેવાલેકા મકસદ યે હૈ કે ચાહે કિતની ભી બેકાર ઔર બુરી ચીઝ હો. લેકિન અગર ઉસમેં અચ્છાઈ તલાશ કરોગે તો મિલ હી જાએગી. ઉસી તરહ દુનિયાકે અંદર કોઈ ચીઝ ઐસી નહીં હૈ જિસકે અંદર કોઈ ન કોઈ અચ્છાઈ ન હો.

કોઈ બુરા નહીં કુદરતકે કારખાનેમેં

હમારે વાલિદ હઝરત મુફતી મુહંમદ શફીઅ સાહબ કુદ્દિસ સિર્રુહૂ ઈકબાલ મરહૂમકા એક શઅર બહોત પળ્હા કરતે થે કે :

નહીં હૈ ચીઝ નિકમ્મી કોઈ ઝમાનેમેં
કોઈ બુરા નહીં કુદરતકે કારખાનેમેં

મતલબ યે હૈ કે જો ચીઝ ભી અલ્લાહ તઆલાને પૈદા કી હૈ. અપની હિકમત ઔર મશિય્યતસે પૈદા ફરમાઈ હૈ. અગર ગૌર કરોગે તો હર એકકે અંદર હિકમત ઔર મસ્લિહત નઝર આએગી લેકિન હોતા યે હૈ કે આદમી સિર્ફ બુરાઈયોંકો દેખતા રેહતા હૈ. અચ્છાઈયોંકી તરફ નિગાહ નહીં કરતા. ઈસ વજહસે વો બદ દિલ હોકર ઝુલ્મ ઔર નાઈન્સાફીકા ઈરતિકાબ કરતા હૈ.

ઔરતકે અચ્છે વસ્ફકી તરફ નિગાહ કરો

ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલાને ફરમા દિયા :

ફઈન્ કરિહ્તુમૂહુન્ન ફઅસા અન્ તકરહૂ શૈઅંવ્વયજ્અલલ્લાહુ ફીહિ ખૈરન્ કસીરા. (સૂરએ નિસાઅ : ૧૯)

કે અગર તુમહેં વો ઔરતેં પસંદ નહીં હૈં જો તુમહારી નિકાહમેં આ ગઈ, તો અગરચે વો તુમહેં નાપસંદ હૈં લેકિન હો સકતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ઉનમેં બહોત ખૈર રખ્ખી હો. ઈસ લિયે હુકમ યે હૈ કે ઔરતકે અચ્છે વસ્ફકી તરફ નિગાહ કરો, ઉસસે તુમહારે દિલકો તસલ્લી ભી હોગી. ઔર બદ સુલૂકીકે રાસ્તે ભી બંદ હોંગે.

એક બુઝુર્ગકા સબક આમોઝ વાકિઆ

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત મૌલાના શાહ અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.) ને એક બુઝુર્ગકા કિસ્સા લિખ્ખા હૈ કે એક બુઝુર્ગકી બીવી બહોત લડને ઝગડનેવાલી થી. હર વક્ત લડતી રેહતી થી. જબ ઘરમેં દાખિલ હોતે બસ લાનત મલામત લડાઈ ઝગડા શુરૂ હો જાતા. કિસી સાહબને ઉન બુઝુર્ગસે કહા કે દિન રાતકી ઝક-ઝક ઔર લડાઈ આપને ક્યૂં પા લી હુઈ હૈ, યે કિસ્સા ખતમ કર દીજિયે ઔર તલાક દે દીજિયે. તો ઉન બુઝુર્ગને જવાબ દિયા કે ભાઈ! તલાક દેના તો આસાન હૈ, જબ ચાહૂંગા, દે દૂંગા, બાત દર અસલ યે હૈ કે ઉસ ઔરતમેં ઔર તો બહોતસી ખરાબિયાં નઝર આતી હૈં. લેકિન ઉસકે અંદર એક વસ્ફ ઐસા હૈ જિસકી વજહસે મૈં ઉસકો કભી નહીં છોડુંગા. ઔર કભી તલાક નહીં દૂંગા. ઔર વો યે હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને

ઉસકે અંદર વફાદારીકા ઐસા વસ્ફ રખ્ખા હૈ કે અગર બિલ ફર્ઝ મૈં ગિરફતાર હો જાઉં ઔર પચાસ સાલ તક જૈલમેં બંદ રહૂં તો મુઝે યકીન હૈ કે મૈં ઉસકો જિસ કોનેમેં બિઠાકર જાઉંગા ઉસી કોનેમેં બૈઠી રહેગી. ઔર કિસી ઔર કી તરફ નિગાહ ઉઠાકર નહીં દેખેગી. ઔર યે વફાદારી ઐસા વસ્ફ હૈ કે ઉસકી કોઈ કીમત નહીં હો સકતી.

હઝરત મિરઝા મઝહર જાને જાનાં (રહ.) ઔર નાઝુક મિઝાજી

હઝરત મિરઝા મઝહર જાને જાનાં (રહ.) કા નામ સુના હોગા. બળે વલીયુલ્લાહ ગુઝરે હૈં, ઔર ઐસે નફીસ મિઝાજ ઔર નાઝુક મિઝાજ બુઝુર્ગ થે કે અગર કિસીને સરાહીકે ઉપર ગ્લાસ ટેળ્હા રખ દિયા તો ઉસકો ટેળ્હા દેખકર સરમેં દર્દ હો જાતા થા. ઐસે નાઝુક મિઝાજ આદમી થે. ઝરા બિસ્તર પર શિકનેં આ જાએં તો સરમેં દર્દ હો જાતા થા. લેકિન ઉનકો બીવી જો મિલી વો બળી બદ સલીકા, બદ મિઝાજ, ઝુબાનકી ફોડ, હર વક્ત કુછ ન કુછ બોલતી રેહતી થીં. અલ્લાહ તઆલા અપને નેક બંદોંકો અજીબ અજીબ તરીકેસે આઝમાતે હૈં ઔર ઉનકે દરજાત બુલંદ ફરમાતે હૈં યે અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે એક આઝમાઈશ થી, લેકિન ઉનહોંને સારી ઉમર ઉનકે સાથ નિભાયા. ઔર ફરમાયા કરતે થે કે અલ્લાહ તઆલા મેરે ગુનાહોંકો શાયદ ઈસ તરહ મઆફ ફરમા દેં.

હમારે મઆશરેકી ખવાતીન દુનિયાકી હૂરેં હૈં

હમારે હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત ફરમાયા કરતે થે કે હમારે

હિન્દુસ્તાન ઔર પાકિસ્તાનકે મઆશરેકી ખવાતીન દુનિયાકી હૂરેં હૈં. ઔર ઉસકી વજહ યે બયાન ફરમાતે કે ઉનકે અંદર વફાદારીકા વસ્ફ હૈ. જબસે મગરિબી તહઝીબ વ તમદ્દુનકા વબાલ આયા હૈ ઉસ વક્તસે રફતા રફતા યે વસ્ફ ભી ખતમ હોતા જા રહા હૈ, લેકિન અલ્લાહ તઆલાને ઉનકે અંદર વફાદારીકા ઐસા વસ્ફ રખ્ખા હૈ કે ચાહે કુછ હો જાએ લેકિન યે અપને શૌહર પર જાન નિસાર કરનેકે લિયે તૈયાર હૈ. ઔર ઉસકી નિગાહ શૌહરકે અલાવા કિસી ઔર પર નહીં પડતી.

બહરહાલ ઈન બુઝુર્ગને હકીકતમેં ઈસી હદીસ પર અમલ કરકે દિખલાયા કે, અગર એક બાત નાપસંદ હૈ ઉસ ઔરતકી, તો દૂસરી બાત પસંદ ભી હોગી. ઉસકી તરફ ધ્યાન ઔર ખ્યાલ કરો, ઔર ઉસકે નતીજેમેં ઉસકે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરો, સારી ખરાબી યહાંસે શુરૂ હોતી હૈ કે બુરાઈયોંકી તરફ નિગાહ હોતી હૈ, અચ્છાઈયોંકી તરફ નિગાહ નહીં હોતી.

બીવીકો મારના બદ અખ્લાકી હૈ

ઈસ બાબકી તીસરી હદીસ હૈ :

એક મરતબા આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને એક ખુત્બા ઈરશાદ ફરમાયા ઔર ઉસ ખુત્બેમેં બહોતસી બાતેં ઈરશાદ ફરમાઈ, લેકિન ઉસ ખુત્બેમેં ઈસ બાબસે મુતઅલ્લિક જો બાતેં ઈરશાદ ફરમાઈ વો યે કે આપને ફરમાયા કે યે બુરી બાત હૈ કે તુમમેંસે એક શખ્સ અપની બીવીકો ઈસ તરહ મારતા હૈ જૈસે આકા અપને ગુલામકો મારતા હૈ. ઔર દૂસરી તરફ ઉસીસે અપની જિન્સી ખ્વાહિશ ભી પૂરી કરતા હૈ. યે કિતની બદઅખ્લાકી ઔર

બે ગૈરતીકી બાત હૈ કે આદમી અપની બીવીકો ઈસ તરહ મારે જિસ તરહ ગુલામકો મારા જાતા હૈ.

બીવીકી ઈસ્લાહકે તીન દરજાત

જૈસા કે મૈંને અર્ઝ કિયા, કુરઆને કરીમને મિયાં-બીવીકે તઅલ્લુકાતકી છોટી છોટી જુઝઈયાત ઔર મસાઈલકા હુકમ ભી બયાન કરનેકા એહતિમામ કિયા હૈ. મિયાં-બીવીકે દરમિયાન ઝઘડેકા પેહલા દરજા યહાંસે શુરૂ હોતા હૈ કે શૌહરકો બીવીકી કોઈ બાત નાપસંદ હો ગઈ ઉસકા હલ કુરઆને કરીમને યે બતા દિયા કે જબ એક બાત તુમહેં નાપસંદ હો ગઈ તો તુમ યે દેખો કે દૂસરી બાત ઉસકે અંદર પસંદીદા હોગી, ઔર ફિર ભી અગર શૌહર યે સમઝતા હૈ કે ઉસકે અંદર બાઅઝ બાતેં ઐસી હૈં જો કાબિલે બરદાશ્ત નહીં હૈં બલ્કે ઈસ્લાહકે લાઈક હૈં ઔર ઝાહિર હૈ કે મર્દકો ઉસ બાતકા ભી મુકલ્લફ બનાયા ગયા હૈ કે અગર વો બીવીમેં કોઈ બાત કાબિલે ઈસ્લાહ ઔર બુરી દેખે તો ઉસકી ઈસ્લાહકી ફિકર કરે, લેકિન ઉસકી ઈસ્લાહકા તરીકા ક્યા હોના ચાહિયે? વો તરીકા કુરઆને કરીમને યે બતા દિયા કે :

વલ્લાતી તખાફૂ-ન નુશૂઝહુન્ન ફઈઝૂહુન્ન વહ્જુરૂહુન્ન ફીલ્મદાજિઈ વદિરબૂહુન્ન. (સૂરએ નિસાઅ : ૩૪)

સબસે પેહલે તો ઉનકો નરમી ખૂશ અખ્લાકી ઔર મુહબ્બતસે નસીહત કરો, યે ઈસ્લાહકા પેહલા દરજા હૈ, અગર નસીહતકે ઝરીઆ વો બાઅઝ આ જાએં તો બસ, અબ આગે કદમ ન બઢાઓ, ઔર અગર વઅઝ વ નસીહતકા અસર ન હો તો ફિર ઈસ્લાહકા દૂસરા દરજા યે હૈ કે ઉનકે સાથ સોના છોળ દો, અપના

બિસ્તર અલગ કર દો, અગર ઝરા ભી સમઝ હોગી, ફહમમેં દુરૂસ્તગી હોગી તો અબ બાઝ આ જાએંગી (બિસ્તર અલગ કરનેકી તફસીલ આગે મુસ્તકિલ હદીસકે તહત આ રહી હૈ)

બીવીકો મારનેકી હદ

ઔર અગર ઈસ્લાહકા દૂસરા દરજા ભી કારગર સાબિત ન હો તો ફિર તીસરા દરજા ઈખ્તિયાર કરો, વો હૈ મારના, લેકિન માર કૈસી હોની ચાહિયે? ઔર કિસ કદર હોની ચાહિયે? ઉસકે બારેમેં હજ્જતુલ વિદાઅકે મૌકે પર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઉમ્મતકો જો આખરી નસીહત ફરમાઈ, ઉનમેં યે નસીહત ભી ફરમાઈ કે યાની અવ્વલ તો મારકા મરહલા આના ભી નહીં ચાહિયે, ઔર અગર આએ ભી તો ઉસ સૂરતકો સિર્ફ ઉસ વક્ત ઈસ્તેમાલ કિયા જાએ જબ ઉસકે અલાવા કોઈ ચારા બાકી ન રેહ જાએ, ઈસ લિયે કે માર બિલકુલ આખરી ચારાકાર હૈ, ઔર ઉસમેં યે કૈદ લગા દી કે વો માર તકલીફ દેનેવાલી ન હો, યાની ઉસ મારસે તકલીફ દેના મકસૂદ ન હો બલ્કે તાદીબ મકસૂદ હો, ઔર ઈસ્લાહ મકસૂદ હો, ઈસ લિયે તકલીફ દેનેવાલી ઐસી માર જાઈઝ નહીં જિસસે નિશાન પડ જાએ. (મારનેકે બારેમેં મઝીદ તફસીલ ઈન્શા અલ્લાહ આગે મુસ્તકિલ હદીસકે તહત આ રહી હૈ)

બીવિયોંકે સાથ આપકા સુલૂક

ઔર જબ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ઈસ દુનિયાસે તશરીફ લે ગએ ઉસ વક્ત નવ અઝવાજે મુતહ્હરાત આપકે નિકાહમેં થી ઔર વો અઝવાજે મુતહ્હરાત આસમાનસે નાઝિલ કિયે હુએ ફરિશ્તે

નહીં થે વો ઉસી મઆશરેકે અફરાદ થે ઔર ઉનકે દરમિયાન વો બાતેં ભી હુવા કરતી થીં જો સોકનોંકે દરમિયાન આપસમેં હુવા કરતી હૈં. ઔર વો મસાઈલ ભી ખળે હોતે થે જો બાઝ ઔકાત શૌહર ઔર બીવીમેં ખળે હો જાતે હૈં, લેકિન હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે સારી ઉમર ન સિર્ફ યે કે કિસી ખાતૂન પર હાથ નહીં ઉઠાયા બલ્કે જબ કભી ઘરકે અંદર દાખિલ હોતે તો ચેહરા મુબારક પર તબસ્સુમ હોતા થા.

આપકી સુન્નત

તો સરકારે દો આલમકી સુન્નત યેહી હૈ કે ઉન પર હાથ ન ઉઠાયા જાએ, ઔર મારનેકી જો ઈજાઝત હૈ, વો નાગુરેઝ હાલાતકે અંદર હૈ, વરના આમ હાલાતમેં તો મારનેકી ઈજાઝત ભી નહીં, ઔર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત ભી નહીં હૈ, સુન્નત વો હૈ જો હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) કે ચેહરએ મુબારક પર તબસ્સુમ હોતા થા.

હઝરત ડાક્ટર સાહબ (રહ.) કી કરામત

હમારે હઝરત ડાક્ટર અબ્દુલ હય સાહબ ......અલ્લાહ તઆલા ઉનકે દરજાત બુલંદ ફરમાએ. આમીન..... હમેં કભી કભી તાલીમકે તૌર પર ફરમાયા કરતે થે કે "આજ મેરે નિકાહકો પચપન (૫૫) સાલ હો ગએ હૈં લેકિન અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કભી ઈસ પચપન સાલકે અરસામેં લેહઝા બદલકર બાત નહીં કી" મૈં કહા કરતા હૂં કે લોગ પાની પર તૈરને ઔર હવામેં ઉડનેકો કરામત

સમઝતે હૈં. અસલ કરામત તો હૈ કે પચપન સાલ બીવીકે સાથ ઝિંદગી ગુઝારી. ઔર યે તઅલ્લુક ઐસા હોતા હૈ કે જિસમેં યકીનન નાગવારિયાં પૈદા હોતી હૈં, યે બાત મુમકિન નહીં કે નાગવારી ન હોતી હો, લેકિન ફરમાતે હૈં કે “મૈંને લેહઝા બદલકર બાત નહીં કી” ઔર ઉસસે આગે બઢકર ઉનકી એહલિયા ઔર હમારી પીરાની સાહિબા ફરમાતી હૈં કે સારી ઉમર મુઝસે યે નહીં કહા કે “મુઝે પાની પિલા દો” યાની અપની તરફસે કિસી કામકા હુકમ નહીં દિયા કે યે કામ કર દો, મૈં ખૂદ અપને શૌક ઔર જઝબેસે સઆદત સમઝકર ઉનકા ખ્યાલ રખતી ઔર ઉનકા કામ કરતી થી, લેકિન સારી ઉમર ઝબાનસે ઉન્હોંને મુઝે કિસી ચીઝકા હુકમ નહીં દિયા.

તરીકત બજુઝ ખિદમતે ખલ્ક નેસ્ત

હઝરત ડાકટર મુહંમદ અબ્દુલ હય સાહબ (રહ.) ફરમાતે થે કે “મૈંને તો અપને આપકો યે સમઝ લિયા હૈ ઔર ઉસી પર એતિકાદ રખતા હૂં, ઔર ઉસી પર ખાતમા ચાહતા હૂં કે મૈં તો ખાદિમ હૂં, મુઝે તો અલ્લાહ તઆલાને ખિદમતકે લિયે દુનિયામેં ભેજા હૈ, જિતને મેરે અહલે તઅલ્લુકાત હૈં, ઉનકી ખિદમત મેરે ઝિમ્મે હૈ, મૈં મખ્દૂમ બનાકર નહીં ભેજા ગયા કે દૂસરે લોગ મેરી ખિદમત કરેં, બલ્કે મૈં ખાદિમ હૂં, અપની બીવીકા ભી ખાદિમ, અપને બચ્ચોંકા ખાદિમ, અપને મુરીદીનકા ભી ખાદિમ ઔર અપને મુતઅલ્લિકીનકા ભી ખાદિમ હૂં, ઈસ લિયે કે બંદેકે લિયે ખાદિમિયતકા મકામ અચ્છા હૈ ઈસ લિયે મૈં ખાદિમ હૂં.” ફરમાયા કે :

ઝ તસ્બીહ વ સજાદા વ દલ્ક નેસ્ત
તરીકત બજુઝ ખિદમતે ખલ્ક નેસ્ત

તરીકત દર હકીકત ખિદમતે ખલ્ક હીકા નામ હૈ, હઝરત ફરમાયા કરતે થે કે જબ મૈંને યે સમઝ લિયા કે મૈં ખાદિમ હૂં. મખ્દૂમ નહીં હૂં. તો ખાદિમ દૂસરોં પર કૈસે હુકમ ચલાએ કે યે કામ કર દો. સારી ઉમર ઈસ તરહ ગુઝારી કે જબ ઝરૂરત પેશ આતી, ખૂદ કામ કરતે, કિસીસે નહીં કેહતે. યે હૈ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી સુન્નતકા ઈત્તિબાઅ, ઝાહિરી ચીઝોંમેં તો હમ લોગ સુન્નતકા ઈત્તિબાઅ કર લેતે હૈં. લેકિન અખ્લાકમેં, મઆમલાતમેં, મઆશરતમેં ઔર ઝિંદગી ગુઝારનેકે તરીકોંમેં ભી સુન્નતકી ઈત્તિબાઅ કરની ચાહિયે.

સિર્ફ દાવા કાફી નહીં

ઈત્તિબાએ સુન્નત બળી અજીબો ગરીબ ચીઝ હૈ. યે ઈન્સાનકી દુનિયા ભી બનાતી હૈ ઔર આખિરત ભી બનાતી હૈ, ઔર ઝિંદગીકો ઉસ્તુવાર કરતી હૈ, ઔર યે સિર્ફ દાવા કરનેસે હાસિલ નહીં હોતી.

(યાની લયલાસે મુહબ્બતકા દાવા તો હર શખ્સ કર રહા હૈ, લેકિન ખૂદ લયલા ઉનકે ઈસ દાવેકા ઈકરાર નહીં કરતી હૈ) યે સિર્ફ અમલસે હાસિલ હોતી હૈ કે આદમી અપને અખ્લાકમેં, અપને કિરદારમેં, ઔર અપને અમલસે ઈસ ચીઝકો અપનાએ કે જિસકે સાથ અદના તઅલ્લુક ભી હો ગયા, ઉસકો અપની ઝાતસે અદના તકલીફ ભી ન પહોંચાએ.

ખુલાસા યે કે કુરઆને કરીમને બીવીકી ઈસ્લાહકા તીસરા દરજા જો બતાયા હૈ. ઉસકી તશરીહ નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને અપને અમલસે ઈસ તરહ ફરમાઈ હૈ કે સારી ઉમરમેં કભી બીવી

પર હાથ નહીં ઉઠાયા, ચાહે કિતની નાગવારી ક્યૂં ન હો ગઈ, ઔર ઉન લોગોંકો જો અપની બીવિયોં પર હાથ ઉઠાતે હૈં, બુરે લોગ ઔર બદતરીન લોગ કરાર દિયા.

હજ્જતુલ વિદાઅકા ખુત્બા

ઈસ હદીસમેં હુઝૂર નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કે આખરી ખુત્બાકા એક ઈકતિબાસ બયાન કિયા ગયા હૈ, યે ખુત્બા જો આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને અપને આખરી હજ, હજ્જતુલ વિદાઅકે મૌકા પર દિયા થા, ઈસ ખુત્બામેં સરાહતન આપને યે ફરમા દિયા કે શાયદ ઈસ સાલકે બાદ મૈં તુમકો યહાં ન દેખ સકૂં, લિહાઝા ઈસ ખુત્બામેં આપને વો બાતેં ચુન ચુનકર ઈરશાદ ફરમાઈ જિનકે અંદર ઉમ્મતકે ફિસલ જાને ઔર ગુમરાહ હો જાનેકા અંદેશા થા. તાકે કિયામત તક ઉમ્મતકે લિયે એક દસ્તૂરુલ અમલ ઔર એક લાઈહએ અમલ સામને આ જાએ. ઔર ઉમ્મતકી ગુમરાહીકે જિતને રાસ્તે હૈં, ઈસ ખુત્બામેં ઉન રાસ્તોંકો બંદ કરનેકી કોશિશ ફરમાઈ.

ખુત્બા તો બહોત લંબા હૈ, લેકિન ઈસ ખુત્બાકે મુખ્તલિફ હિસ્સે મુખ્તલિફ મકામાત પર બયાન હુએ હૈં ઔર યે ભી ઉસી ખુત્બાકા હિસ્સા હૈ, જિસમેં મર્દ ઔર ઔરતકે બાહમી હુકૂકકો બયાન ફરમાયા ગયા હૈ, ફિર ખાસકર મરદોંકો ઔરતોંકે હુકૂક પેહચાનને ઔર ઉનકા ખ્યાલ રખનેકી તાકીદ ફરમાઈ ગઈ હૈ, અબ આપ ઉન હુકૂકકી અહમિયતકા અંદાઝા ઈસ બાતસે લગા સકતે હૈં યે હુકૂક આપ (સ.અ.વ.) હજ્જતુલ વિદાઅમેં ઐસે મૌકા પર ઈરશાદ ફરમા રહે હૈં જબકે યે ખ્યાલ ભી હૈ કે આઈન્દા ઈસ તરહ સબ લોગોંકે સામને બાત કરનેકા મૌકા નહીં મિલેગા. લિહાઝા

હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને દુનિયાસે રૂખ્સત હોતે હુએ જિન ચીઝોંકો બયાન કરનેકે લિયે મુન્તખબ ફરમાયા, ઔર જિન બાતોંકી અહમિયત આપને મેહસૂસ ફરમાઈ કે ઉમ્મતકો હર હાલમેં ઈન બાતોંકા ખ્યાલ રખના ચાહિયે, ઉનમેં મર્દ ઔર ઔરતકે બાહમી હુકૂક ભી દાખિલ હૈં.

મિયાં બીવીકે તઅલ્લુકાતકી અહમિયત

ઈસસે માલૂમ હુવા કે ઈન્સાનકી ઝિંદગીમેં શૌહર ઔર બીવીકે તઅલ્લુકાતકો કિતની અહમિયત હાસિલ હૈ. ઔર ખૂદ સાહિબે શરીઅત યાની નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઉસકી કિતની અહમિયત મેહસૂસ ફરમાઈ હૈ. ક્યૂંકે અગર મિયાં-બીવી આપસમેં એક દૂસરોંકે હુકૂક સહીહ તૌર પર અદા ન કરેં. ઔર આપસમેં તલ્ખિયોં પર કમર બાંધ લીં તો ઉસકે ઝરીઆ સિર્ફ એક દૂસરેકે હુકૂક હી ઝાએઅ નહીં હોતે, બલ્કે બિલ આખિર ઉસકા અસર દોનોં ખાનદાનોં પર પડતા હૈ ઔર બચ્ચોં પર ઉસકા અસર પડતા હૈ ઔર ઉસકી વજહસે ઔલાદ ખરાબ હોતી હૈ ઔર ચૂંકે સારે તમદ્દુનકી બુન્યાદ ખાનદાન ઔર ઘર પર હૈ ઈસ લિયે ઉસકે નતીજેમેં પૂરા તમદ્દુન બિગડ જાતા હૈ, ઈસ વાસ્તે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને બળી અહમિયતકે સાથ ઉસકી તાકીદ ફરમાઈ.

ઔરતેં તુમહારે પાસ મુકય્યદ હૈં

ચુનાંચે હઝરત અમ્ર બિન અહવસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ ખુત્બામેં આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને અલ્લાહ તઆલાકી

હમ્દો સના બયાન ફરમાઈ. ઔર વઅઝ ઔર નસીહત ફરમાઈ, ઔર ફિર ફરમાયા કે ખૂબ સુન લો, મૈં તુમહેં ઔરતોંકે સાથ ભલાઈકી નસીહત કરતા હૂં તુમ ઈસ નસીહતકો કબૂલ કર લો, યે વોહી જુમ્લા હૈ જો પિછલી હદીસમેં આયા થા. ઔર અગલા જુમ્લા યે ઈરશાદ ફરમાયા કે વો ખવાતીન તુમહારે પાસ તુમહારે ઘરોંમેં મુકય્યદ રેહતી હૈં. નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ખવાતીનકા યે એક ઐસા વસ્ફ બયાન ફરમાયા કે અગર મર્દ સિર્ફ ઈસ વસ્ફ પર ગૌર કરે તો ઉસકો કભી ઉનકે સાથ બદ સુલૂકીકા ખ્યાલ ભી ન આએ.

એક નાદાન લડકીસે સબક લો

હમારે હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત ફરમાયા કરતે થે કે એક નાદાન ઔર ગૈર તાલીમ યાફતા લડકીસે સબક લો કે સિર્ફ દો બોલ પઢકર જબ એક શૌહરસે તઅલ્લુક કાઈમ હો ગયા, એકને કહા કે મૈંને નિકાહ કિયા. ઔર દૂસરેને કહા કે મૈંને કબૂલ કર લિયા. ઉસ લડકીને ઈસ દો બોલકી ઐસી લાજ રખ્ખી કે માંકો ઉસને છોળા, બાપકો ઉસને છોળા, બહન-ભાઈયોંકો ઉસને છોળા. અપને ખાનદાનકો છોળા, ઔર પૂરે કુમ્બેકો છોળા, ઔર શૌહરકી હો ગઈ. ઔર ઉસકે પાસ આકર મુકય્યદ હો ગઈ તો ઈસ દો બોલકી ઉસ નાદાન લડકીને ઈતની લાજ રખ્ખી ઔર ઈતની વફાદારી કી. તો હઝરત થાનવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે એક નાદાન લડકી તો ઈસ દો બોલકા ઈતના ભરમ રખતી હૈ કે સબકો છોળકર એકકી હો ગઈ, લેકિન તુમસે યે નહીં હો સકા કે તુમ યે દો બોલ

લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ રસૂલુલ્લાહ

પળ્હકર ઉસ અલ્લાહકે હો જાઓ જિસકે લિયે યે દો બોલ પળ્હે થે. તુમસે તો વો નાદાન લડકી અચ્છી કે યે દો બોલ પળ્હકર ઉસકા ઈતની લાજ રખતી હૈ, તુમસે ઈતની લાજ ભી નહીં રખ્ખી જા સકતી કે ઉસ અલ્લાહકે હો જાઓ.

ઔરતને તુમ્હારે લિયે કિતની કુરબાનિયાં દી હૈં

તો ઈસ હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમા રહે હૈં કે યે દેખો કે ઉસને તુમ્હારી ખાતિર કિતની બળી કુરબાની દી. અગર બિલ ફર્ઝ મઆમલા બરઅકસ હોતા. ઔર તુમસે યે કહા જાતા કે તુમ્હારી શાદી હોગી, લેકિન તુમ્હેં અપના ખાનદાન છોળના હોગા. અપને માં-બાપ છોળને હોંગે. તો યે તુમ્હારે લિયે કિતના મુશ્કિલ કામ હોતા, એક અજનબી માહોલ, અજનબી ઘર, અજનબી આદમીકે સાથ ઝિંદગી ભર નિબાહકે લિયે વો ઔરત મુકય્યદ હો ગઈ. ઈસ લિયે નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ફરમા રહે હૈં કે ક્યા તુમ ઈસ કુરબાનીકા લિહાઝ નહીં કરોગે? ઈસ કુરબાનીકા લિહાઝ કરો, ઔર ઉસકે સાથ અચ્છા મઆમલા કરો.

ઈસકે અલાવા તુમ્હારા ઉન પર કોઈ મુતાલબા નહીં

ઉસકે બાદ બળા સંગીન જુમ્લા ઈરશાદ ફરમા દિયા, જબ કભી ઈસ જુમ્લેકી તશરીહકી નૌબત આતી હૈ તો મર્દ લોગ નારાઝ હો જાતે હૈં. વો જુમ્લા યે હૈ કે :

યાની તુમ્હેં ઉન પર સિર્ફ ઈતના હક હાસિલ હૈ કે વો

તુમહારે ઘરમેં રહેં, ઈસકે અલાવા શરઅન ઉન પર તુમહારા કોઈ મુતાલબા નહીં.

ખાના પકાના ઔરતકી શરઈ ઝિમ્મેદારી નહીં

ઈસી બુન્યાદ પર ફુકહાએ કિરામને મસ્અલા બયાન કિયા જો બળા નાઝુક મસ્અલા હૈ. જિસકે બયાન કરનેસે બહોતસે લોગ નારાઝ હો જાતે હૈં, વો મસ્અલા યે હૈ કે ઘરકા ખાના પકાના ઔરતકી ઝિમ્મેદારી નહીં હૈ. યાની શરઅન યે ફરીઝા ઉન પર આઈદ નહીં હોતા કે વો ઝરૂર ખાના પકાએં. બલ્કે ફુકહાએ કિરામને યહાં તક લિખ્ખા હૈ કે ઔરતોંકી દો કિસ્મેં હૈં. પેહલી કિસમ ઉન ઔરતોંકી હૈ જો અપને ઘરમેં અપને મૈકેમેં ભી ઘરકા કામ કિયા કરતી થી. ઔર દૂસરી કિસમકી ઔરતેં વો હૈં જો અપને ઘરમેં ખાના નહીં પકાતી થીં. બલ્કે નૌકર ચાકર થે, વો ખાના પકાતે થે. અગર દૂસરી કિસમકી ઔરત શાદીકે બાદ શૌહરકે ઘર આ જાએ તો ઉસકે ઝિમ્મે ખાના પકાના કિસી તરહ ભી વાજિબ નહીં, ન દયાનતન, ન કઝાઅન, ન અખ્લાકન, ન શરઅન, બલ્કે વો ઔરત શૌહરસે કેહ સકતી હૈ કે મેરા નફકા તો તુમહારે ઝિમ્મે વાજિબ હૈ બજાએ ઉસકે કે મૈં ખાના પકાઉં તુમ મેરે લિયે પકા પકાયા ખાના લાકર દો, ચુનાંચે ફુકહાએ કિરામ લિખતે હૈં કે :

ઈસ સૂરતમેં પકા પકાયા ખાના લાકર ઔરતકો દેના યે શૌહરકી ઝિમ્મેદારી હૈ. ઔર ઉસ ઔરતસે ન કઝાઅન ખાના પકાનેકા મુતાલબા કિયા જા સકતા હૈ ઔર ન દયાનતન, ઈસ લિયે કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને સાફ ઔર વાઝેહ અલ્ફાઝમેં યે ફરમાયા :

યાની તુમહેં યે હક હાસિલ હૈ કે ઉનકો અપને ઘર પર રખ્ખો ઔર તુમહારી ઈજાઝતકે બગૈર ઉનકો ઘરસે બાહિર જાના જાઈઝ નહીં. લેકિન ઈસકે અલાવા ઉન પર કોઈ ઝિમ્મેદારી શરઅન નહીં હૈ.

ઔર અગર વો પેહલી કિસમકી ઔરત હૈ યાની જો અપને ઘરમેં ખાના પકાતી થી. ઔર ખાના પકાતી હુઈ શૌહરકે ઘર આઈ હૈ તો ઉસકે ઝિમ્મે ખાના પકાના કઝાઅન વાજિબ નહીં હૈ. લેકિન દયાનતન વાજિબ હૈ. યાની બઝોરે અદાલત તો ઉસસે ખાના પકાનેકા મુતાલબા નહીં કિયા જા સકતા. હાં! અલબત્તા ઉસકી અખ્લાકી ઝિમ્મેદારી હૈ કે વો અપના ખાના ખૂદ પકાએ. ઈસ સૂરતમેં શૌહરકે ઝિમ્મે યે હૈ કે વો ખાના પકાનેકા સામાન લાકર દે દે. બાકી શૌહર યા બચ્ચોંકે લિયે ખાના પકાના યે ઉસકી ઝિમ્મેદારી ભી નહીં હૈ. ઔર યે ઔરત શૌહરસે યે મુતાલબા નહીં કર સકતી કે તુમ મેરે લિયે પકા પકાયા ખાના લાકર દો. લેકિન અગર વો શૌહર ઔર બચ્ચોંકે લિયે ખાના પકાનેસે ઈન્કાર કર દે તો અબ ઉસસે અદાલતકે ઝોર પર ખાના પકાનેકા મુતાલબા નહીં કિયા જા સકતા, ફુકહાએ કિરામને ઈતની તફસીલકે સાથ યે મસાઈલ બયાન ફરમાએ હૈં.

સાસ, સુસરકી ખિદમત વાજિબ નહીં

એક બાત ઔર સમઝ લીજિયે જિસમેં બળી કોતાહી હોતી હૈ. વો યે કે જબ ઔરતકે ઝિમ્મે શૌહરકા ઔર ઉસકી ઔલાદકા ખાના પકાના વાજિબ નહીં તો શૌહરકે જો માં-બાપ ઔર બહન ભાઈ હૈં ઉનકે લિયે ખાના પકાના ઔર ઉનકી ખિદમત કરના બતરીકે ઔલા વાજિબ નહીં. હમારે યહાં યે દસ્તૂર ચલ પડા હૈ કે જબ બેટેકી શાદી હુઈ. તો ઉસ બેટેકે માં-બાપ યે સમઝતે હૈં કે બહૂ

પર બેટેકા હક બાદમેં હૈ હમારા હક પેહલે હૈ, લિહાઝા યે બહૂ હમારી ખિદમત ઝરૂર કરે. ચાહે બેટેકી ખિદમત કરે યા ન કરે, ઔર ફિર ઉસકે નતીજેમેં સાસ બહૂ ભાવજ ઔર નનદોંકે ઝગડે ખળે હો જાતે હૈં, ઔર ઉન ઝગડોંકે નતીજેમેં જો કુછ હો રહા હૈ વો આપકે સામને હૈ.

સાસ સુસરકી ખિદમત ઉસકી સઆદતમંદી હૈ

ખૂબ સમઝ લીજિયે અગર વાલિદૈનકો ખિદમતકી ઝરૂરત હૈ તો લડકેકે ઝિમ્મે વાજિબ હૈ કે વો ખૂદ ઉનકી ખિદમત કરે, અલબત્તા ઉસ લડકેકી બીવીકી સઆદતમંદી હૈ કે વો અપને શૌહરકે વાલિદૈનકી ખિદમત ભી ખૂશદિલીસે અપની સઆદત ઔર બાઈસે અજર સમઝકર અંજામ દે, લેકિન લડકેકો યે હક નહીં પહોંચતા કે વો અપની બીવીકો અપને વાલિદૈનકી ખિદમત કરને પર મજબૂર કરે, જબકે વો ખૂશદિલીસે ઉનકી ખિદમત પર રાઝી ન હો. ઔર ન વાલિદૈનકે લિયે જાઈઝ હૈ કે વો અપની બહૂકો ઈસ બાત પર મજબૂર કરેં કે વો હમારી ખિદમત કરે, લેકિન અગર વો બહૂ ખૂશદિલીસે અપની સઆદતમંદી સમઝકર અપને શૌહરકે વાલિદૈનકી જિતની ખિદમત કરેગી ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસકે અજરમેં બહોત ઈઝાફા હોગા. ઈસ બહૂકો ઐસા કરના ભી ચાહિયે, તાકે ઘરકી ફિઝા ખૂશગવાર રહે.

બહૂકી ખિદમતકી કદર કરેં

લેકિન સાથ હી દૂસરી જાનિબ સાસ, સુસર ઔર શૌહરકો

ભી યે સમઝના ચાહિયે કે અગર યે ખિદમત અંજામ દે રહી હૈ તો યે ઉસકા હુસ્ને સુલૂક હૈ, ઉસકા હુસ્ને અખ્લાક હૈ, ઉસકે ઝિમ્મે યે ખિદમત ફર્ઝ વાજિબ નહીં હૈ. લિહાઝા ઉનકો ચાહિયે કે વો બહૂકી ઈસ ખિદમતકી કદર કરેં. ઔર ઉસકા બદલા દેનેકી કોશિશ કરેં. ઈન હુકૂક ઔર મસાઈલકો ન સમઝનેકે નતીજેમેં આજ ઘરકે ઘર બરબાદ હો રહે હૈં. સાસ બહૂકી ઔર ભાવજ ઔર નનદોંકી લડાઈયોંને ઘરકે ઘર ઉજાડ દિયે, યે સબ કુછ ઈસ લિયે હો રહા હૈ કે ઈન હુકૂકકી વો હુદૂદ જો નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને બયાન ફરમાઈ હૈં વો ઝહનોંમેં મૌજૂદ નહીં હૈં.

એક અજીબ વાકિઆ

મેરે હઝરત ડાકટર અબ્દુલ હય સાહબ (રહ.) ને એક દિન બળા અજીબ વાકિઆ સુનાયા કે મેરે મુતઅલ્લિકીનમેં એક સાહબ થે. વો ઔર ઉનકી બીવી દોનોં મેરી મજલિસમેં આયા કરતે થે ઔર કુછ ઈસ્લાહી તઅલ્લુક ભી કાઈમ કિયા હુવા થા. દોનોંને એક મરતબા અપને ઘર મેરી દાવત કી, ચુનાંચે મૈં ઉનકે ઘર ગયા, ઔર જાકર ખાના ખાયા, ઔર ખાના બળા અચ્છા બના હુવા થા. હમારે હઝરતે વાલાકી હમેશા હી આદત થી કે જબ ખાના ખાતે તો ખાનેકે બાદ ખાના બનાનેવાલી ખાતૂનકી તારીફ કરતે કે તુમને બહોત અચ્છા ખાના પકાયા, તાકે ઉસકી હૌસલા અફઝાઈ હો, ઉસકા દિલ બળ્હે, ચુનાંચે જબ હઝરતે વાલા ખાના ખાકર ફારિગ હુએ તો વો ખાતૂન પરદેકે પીછે આઈ ઔર આકર હઝરતે વાલાકો સલામ કિયા તો હઝરતે વાલાને ફરમાયા, તુમને બળા લઝીઝ ખાના ઔર અચ્છા ખાના બનાયા. ખાના ખાનેમેં બળા મઝા આયા.

હઝરતે વાલા ફરમાતે હૈં કે જબ મૈંને યે જુમ્લા કહા તો પરદેકે પીછેસે ઉસ ખાતૂનકી સિસ્કિયાં લેને ઔર રોનેકી આવાઝ આઈ, મૈં હૈરાન હો ગયા કે માલૂમ નહીં કે મેરી કિસ બાતસે ઉનકો તકલીફ પહોંચી ઔર ઉનકા દિલ ટૂટા, મૈંને પૂછા કે : ક્યા બાત હૈ? આપ ક્યૂં રો રહી હૈં? ઉન ખાતૂનને અપને રોને પર બમુશ્કિલ કાબૂ પાતે હુએ યે કહા કે હઝરત : આજ મુઝે ઈન શૌહરકે સાથ રેહતે હુએ ચાલીસ સાલ હો ગએ હૈં લેકિન ઈસ પૂરે અરસેમેં કભી મૈંને ઉનકી ઝબાનસે યે જુમ્લા નહીં સુના કે “આજ ખાના અચ્છા બના હૈ” આજ જબ આપકે મુંહસે યે જુમ્લા સુના તો મુઝે રોના આ ગયા.

ઐસા શખ્સ ખાનેકી તારીફ નહીં કરેગા

હઝરતે વાલા બકસરત યે વાકિઆ સુનાકર ફરમાતે થે કે વો શખ્સ યે કામ હરગિઝ નહીં કર સકતા જિસકે દિલમેં યે એહસાસ હો કે યે બીવી ખાને પકાનેકી જો. ખિદમત અંજામ દે રહી હૈ, યે ઉસકા હુસ્ને સુલૂક ઔર હુસ્ને મઆમલા હૈ જો વો મેરે સાથ કર રહી હૈ, લેકિન જો શખ્સ અપની બીવીકો નૌકર ઔર ખાદિમ સમઝતા હો કે યે મેરી ખાદિમા હૈ, ઉસકો તો યે કામ ઝરૂર અંજામ દેના હૈ. ખાના પકાના ઉસકા ફર્ઝ હૈ. અગર ખાના અચ્છા પકા રહી હૈ તો ઉસ પર ઉસકી તારીફ કરનેકી ક્યા ઝરૂરત હૈ? ઐસા શખ્સ કભી અપની બીવીકી તારીફ નહીં કરેગા.

શૌહર અપને માં-બાપકી ખિદમત ખૂદ કરે

એક મસ્અલા યે પૈદા હોતા હૈ કે વાલિદૈન ઝઈફ હૈં. યા બીમાર હૈં. ઔર ઉનકો ખિદમતકી ઝરૂરત હૈ, ઘરમેં સિર્ફ બેટા

ઔર બહૂ હૈ, અબ ક્યા કિયા જાએ? ઈસ સૂરતમેં ભી શરઈ મસ્અલા યે હૈ કે બહૂકે ઝિમ્મે વાજિબ નહીં કે વો શૌહરકે વાલિદૈનકી ખિદમત કરે, અલબત્તા ઉસકી સઆદત ઔર ખૂશનસીબી હૈ, ઔર અજરો સવાબકા સબબ હૈ, અગર ખિદમત કરેગી તો ઈન્શા અલ્લાહ બળા સવાબ હાસિલ હોગા. લેકિન બેટેકો યે સમઝના ચાહિયે કે યે કામ મેરા હૈ. મુઝે ચાહિયે કે અપને વાલિદૈનકી ખિદમત કરૂં, અબ ચાહે વો ખિદમત ખૂદ કરે, યા કોઈ નૌકર ઔર ખાદિમા રખ્ખે, લેકિન અગર બીવી ખિદમત કર રહી હૈ તો યે ઉસકા હુસ્ને સુલૂક ઔર એહસાન સમઝના ચાહિયે.

ઔરતકો ઈજાઝતકે બગૈર બાહિર જાના જાઈઝ નહીં

લેકિન એક કાનૂન ઉસકે સાથ ઔર ભી સુન લેં, વરના મઆમલા ઉલ્ટા હો જાએગા. ઈસ લિયે કે લોગ જબ યક તરફા બાત સુન લેતે હૈં તો ઉસસે નાજાઈઝ ફાઈદા ઉઠાતે હૈં. જૈસા કે મૈંને તફસીલકે સાથ અર્ઝ કિયા કે ખાના પકાના ઔરતકે ઝિમ્મે શરઅન વાજિબ નહીં. લેકિન હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને યે જો ફરમાયા કે યે તુમહારે ઘરોંમેં મુકય્યદ રેહતી હૈં. ઉસકા મતલબ યે હૈ કે તુમહારી ઈજાઝતકે બગૈર ઉનકે લિયે કહીં જાના જાઈઝ નહીં. લિહાઝા જિસ તરહ ફુકહાએ કિરામને ખાના પકાનેકા મસ્અલા તફસીલકે સાથ લિખ્ખા હૈ, ઉસ તરહ ફુકહાઅને યે કાનૂન ભી લિખ્ખા હૈ કે અગર શૌહર ઔરતસે યે કેહ દે કે તુમ ઘરસે બાહિર નહીં જા સકતીં. ઔર અપને અઝીઝો અકારિબસે મિલને નહીં જા

સકતીં. હત્તાકે ઉસકે વાલિદૈનસે ભી મિલનેકે લિયે જાનેસે મના કર દે તો ઔરતકે લિયે ઉનસે મુલાકાતકે લિયે ઘરસે બાહિર જાના જાઈઝ નહીં. અલબત્તા અગર વાલિદૈન અપની બેટીસે મિલનેકે લિયે ઉસકે ઘર આ જાએં તો અબ શૌહર ઉન વાલિદૈનકો મુલાકાત કરનેસે નહીં રોક સકતા, લેકિન ફુકહાઅને ઉસકી હદ મુકર્રર કર દી હૈ કે ઉસકે વાલિદૈન હફતેમેં એક મરતબા આએં ઔર મુલાકાત કરકે ચલે જાએં. યે ઉસ ઔરતકા હક હૈ. શૌહર ઉસસે નહીં રોક સકતા, લેકિન ઈજાઝતકે બગૈર ઉસકે લિયે જાના જાઈઝ નહીં. તો અલ્લાહ તઆલાને દોનોંકે દરમિયાન ઈસ તરહ તવાઝુન બરાબર કિયા હૈ કે ઔરતકે ઝિમ્મે કાનૂની એતિબારસે ખાના પકાના વાજિબ નહીં તો દૂસરી તરફ કાનૂની એતિબારસે ઉસકા ઘરસે બાહિર નિકલના શૌહરકી ઈજાઝતકે બગૈર જાઈઝ નહીં.

દોનોં મિલકર ઝિંદગીકી ગાડીકો ચલાએં

યે કાનૂનકી બાત થી. લેકિન હુસ્ને સુલૂકકી બાત યે હૈ કે વો ઉસકી ખૂશીકા ખ્યાલ રખ્ખે. ઔર યે ઉસકી ખૂશીકા ખ્યાલ રખ્ખે. હઝરત અલી (રદિ.) ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ને ભી અપને દરમિયાન યે તકસીમકાર ફરમા રખ્ખી થી કે હઝરત અલી (રદિ.) ઘરકે બાહિરકે તમામ કામ અંજામ દેતે થે. ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ઘરકે અંદરકે તમામ કામ અંજામ દેતી થીં. યેહી નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત હૈ. ઔર ઈસી પર અમલ હોના ચાહિયે. દોનોં મિયાં-બીવી કાનૂનકી બારીકિયોંમેં હર વક્ત ન પળે રહેં. બલ્કે શૌહર બીવીકે સાથ ઔર બીવી શૌહરકે સાથ ખૂશ ઉસ્લૂબીકા મઆમલાં કરે. ઔર યે ફિતરી તકસીમ ભી હૈ કે ઘરકે

કામ બીવીકે ઝિમ્મે ઔર બાહિરકે કામ શૌહરકે ઝિમ્મે હોં. ઈસ તરહ દોનોં મિલકર ઝિંદગીકી ગાડીકો ચલાએં.

અગર બેહયાઈકા ઈરતિકાબ કરેં તો?

હાં! અગર વો ઔરતેં ઘરમેં કિસી ખુલી બેહયાઈકા ઈરતિકાબ કરેં તો વો બેહયાઈ કિસી કીમત પર ભી બરદાશ્ત નહીં, ઈસ સૂરતમેં કુરઆને કરીમકે બતાએ હુએ નુસ્ખેકે મુતાબિક પેહલે ઉનકો નસીહત કરો. ઔર ઉસકે બાદ અગર વો બાઝ ન આએં તો ઉનકા બિસ્તર અલગ કર દો. ઔર ફિર ભી અગર બાઝ ન આએં તો બદરજહ મજબૂરી ઉસ બેહયાઈ પર મારનેકી ભી ઈજાઝત હૈ બશરતેકે વો માર તકલીફ દેનેવાલી ન હો. ઔર ઉસકે બાદ અગર વો તુમહારી ઈતાઅત કર લેં. ઔર બાઝ આ જાએં તો અબ ઉસકે બાદ કોઈ રાસ્તા ઉનકે ખિલાફ તલાશ ન કરો, યાની ઉનકો મઝીદ તકલીફ પહોંચાનેકી ગુંજાઈશ નહીં.

ખબરદાર! : ઈન ઔરતોંકા તુમ પર યે હક હૈ કે તુમ ઉનકે સાથ અચ્છા મઆમલા કરો, ઉનકે લિબાસમેં ઔર ઉનકે ખાનેમેં ઔર ઉનકી દૂસરી ઝરૂરિયાત જો તુમહારે ઝિમ્મે વાજિબ હૈં તુમ ઉનમેં એહસાનસે કામ લો, સિર્ફ યે નહીં કે ઈન્તિહાઈ નાગુઝીર ઝરૂરત પૂરી કર દી, બલ્કે એહસાન, ફરાખદિલી ઔર કુશાદગીસે કામ લો, ઔર ઉનકે લિબાસ ઔર ખાને પર ખ઼ર્ચ કરો.

બીવીકો જેબ ખર્ચ અલગ દિયા જાએ

યહાં દો તીન બાતેં ઈસ સિલસિલેમેં અર્ઝ કરની હૈં, જિન પર હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત થાનવીને અપને મવાઈઝમેં જા બજા

ઝોર દિયા હૈ. ઔર આમ તૌર.પર ઈન બાતોંકી તરફસે ગફલત પાઈ જાતી હૈ, પેહલી બાત જો હઝરત થાનવી (રહ.) ને બયાન ફરમાઈ, વો યે કે નફકા સિર્ફ યે નહીં હૈ! બસ ખાનેકા ઈન્તિઝામ કર દિયા, ઔર કપડેકા ઈન્તિઝામ કર દિયા. બલ્કે નફકાકા એક હિસ્સા યે ભી હૈ કે ખાને ઔર કપડેકે અલાવા ભી કુછ રકમ બતૌર જેબ ખર્ચકે બીવીકો દી જાએ, જિસકો વો આઝાદીકે સાથ અપની ખ્વાહિશકે મુતાબિક ખર્ચ કર સકે. બાઝ લોગ ખાને ઔર કપડેકા તો ઈન્તિઝામ કર દેતે હૈં. લેકિન જેબ ખર્ચકા એહતિમામ નહીં કરતે, હઝરત થાનવી ફરમાતે હૈં કે જેબ ખર્ચ દેના ભી ઝરૂરી હૈ, ઈસ લિયે કે ઈન્સાનકી બહોતસી ઝરૂરિયાત ઐસી હોતી હૈં જિસકો બયાન કરતે હુએ ભી ઈન્સાન શરમાતા હૈ, યા ઉસકો બયાન કરતે હુએ ઉલઝન મેહસૂસ હોતી હૈ. ઈસ લિયે કુછ રકમ બીવીકે પાસ ઐસી ઝરૂરિયાતકે લિયે ભી હોની ચાહિયે, તાકે વો દૂસરેકી મોહતાજ ન હો, યે ભી નફકાકા એક હિસ્સા હૈ, હઝરતે વાલાને ફરમાયા કે જો લોગ યે જેબ ખર્ચ નહીં દેતે, વો અચ્છા નહીં કરતે.

ખર્ચામેં ફરાખદિલીસે કામ લેના ચાહિયે

દૂસરી બાત યે હૈ કે ખાને પીનેમેં અચ્છા સુલૂક કરો, યે ન હો કે સિર્ફ "કુવ્વતે લાયમૂત" દે દી, યાની ઈતના ખાના દે દિયા જિસસે મોત ન આએ. બલ્કે એહસાન કરો, ઔર એહસાનકા મતલબ યે હૈ કે ઈન્સાન અપની આમ્દનીકે મેઅયારકે મુતાબિક ફરાખી ઔર કુશાદગીકે સાથ ઘરકા ખર્ચા ઉસકો દે. બાઝ લોગોંકે દિલોંમેં યે ખલજાન રેહતા હૈ કે શરીઅતમેં એક તરફ તો ફુઝૂલ ખર્ચી ઔર ઈસરાફકી મમાનિઅત આઈ હૈ, ઔર દૂસરી તરફ યે હુકમ દિયા જા

રહા હૈ કે ઘરકે ખર્ચમેં તંગી મત કરો, બલ્કે કુશાદગીસે કામ લો, અબ સવાલ યે હૈ કે દોનોંમેં હદ્દે ફાસિલ ક્યા હૈ? કૌનસા ખર્ચા ઈસરાફમેં દાખિલ હૈ ઔર કૌનસા ખર્ચા ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં?

રહાઈશ જાઈઝ આસાઈશ જાઈઝ

ઈસ ખલજાનકે જવાબમેં હઝરત થાનવી (રહ.) ને ઘરકે બારેમેં ફરમાયા કે એક "ઘર" વો હોતા હૈ જો કાબિલે રહાઈશ હો. મસલન ઝોંપડી ડાલ દી, યા છપ્પર ડાલ દિયા, ઉસમેં ભી આદમી રહાઈશ ઈખ્તિયાર કર સકતા હૈ. યે તો પેહલા દરજા હૈ જો બિલકુલ જાઈઝ હૈ. દૂસરા દરજા યે હૈ કે રહાઈશ ભી હો, ઔર સાથમેં આસાઈશ ભી હો, મસલન પક્કા મકાન હૈ. જિસમેં ઈન્સાન આરામકે સાથ રેહ સકતા હૈ. ઔર ઘરમેં આસાઈશકે લિયે કોઈ કામ કિયા જાએ તો ઉસકી મમાનિઅત નહીં હૈ ઔર યે ભી ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં, મસલન એક શખ્સ હૈ વો ઝોંપડીમેં ભી ઝિંદગી બસર કર સકતા હૈ. ઔર દૂસરા શખ્સ ઝોંપડીમેં નહીં રેહ સકતા, ઉસકો તો રેહનેકે લિયે પક્કા મકાન ચાહિયે. ઔર ફિર ઉસ મકાનમેં ભી ઉસકો પંખા ઔર બિજલી ચાહિયે. અબ અગર વો શખ્સ અપને ઘરમેં પંખા ઔર બિજલી ઈસ લિયે લગાતા હૈ તાકે ઉસકો આરામ હાસિલ હો, તો યે ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં.

આરાઈશ ભી જાઈઝ

તીસરા દરજા યે હૈ કે મકાનમેં આસાઈશકે સાથ આરાઈશ ભી હો. મસલન એક શખ્સકા પુખ્તા (પક્કા) મકાન બના હુવા હૈ.

પ્લાસ્ટર કિયા હુવા હૈ, બિજલી ભી હૈ પંખા ભી હૈ. લેકિન ઉસકા મકાન પર રંગ નહીં કિયા હુવા હૈ, અબ ઝાહિર હૈ કે રહાઈશ તો ઐસે મકાનમેં ભી હો સકતી હૈ લેકિન રંગ વ રોગનકે બગૈર આરાઈશ નહીં હો સકતી, અબ અગર કોઈ શખ્સ આરાઈશકે હુસૂલકે લિયે મકાન પર રંગ ઔર રોગન કરાએ તો શરઅન વો ભી જાઈઝ હૈ.

ખુલાસા યે હૈ કે રહાઈશ જાઈઝ, આસાઈશ જાઈઝ, આરાઈશ જાઈઝ, ઔર આરાઈશકા મતલબ યે હૈ કે અગર કોઈ ઈન્સાન અપને દિલકો ખૂશ કરનેકે લિયે કોઈ કામ કર લે, તાકે દેખનેમેં અચ્છા માલૂમ હો, દેખકર દિલ ખૂશ હો જાએ તો ઉસમેં કોઈ મુઝાઈકા નહીં, શરઅન યે ભી જાઈઝ હૈ.

નુમાઈશ જાઈઝ નહીં

ઉસકે બાદ ચોથા દરજા હૈ "નુમાઈશ" અબ જો કામ કર રહા હૈ ઉસસે ન તો આરામ મકસૂદ હૈ, ન આરાઈશ મકસૂદ હૈ. બલ્કે ઉસ કામકા મકસદ સિર્ફ યે હૈ કે લોગ મુઝે બળા દૌલતમંદ સમઝેં ઔર લોગ યે સમઝેં કે ઉસકે પાસ બહોત પૈસા હૈ, ઔર તાકે ઉસકે ઝરીઆ દૂસરોં પર અપની ફૌકિયત જતાઉં, ઔર અપને આપકો બુલંદ ઝાહિર કરૂં, યે સબ નુમાઈશકે અંદર દાખિલ હૈ ઔર યે શરઅન નાજાઈઝ હૈ ઔર ઈસરાફમેં દાખિલ હૈ.

ફુઝૂલ ખર્ચીકી હદ

યેહી ચાર દરજાત લિબાસ ઔર ખાનેમેં ભી હૈં બલ્કે હર ચીઝમેં હૈં. એક શખ્સ અચ્છા ઔર કીમતી કપડા ઈસ લિયે પહેનતા

હૈ તાકે મુઝે આરામ મિલે ઔર તાકે મુઝે અચ્છે લગે, ઔર મેરે ઘરવાલોંકો અચ્છા લગે, ઔર મેરે મિલને જુલનેવાલે ઉસકો દેખકર ખૂશ હોં, તો ઉસમેં કોઈ મુઝાઈકા નહીં, લેકિન અગર કોઈ શખ્સ અચ્છા ઔર કીમતી લિબાસ ઈસ નિય્યતસે પહેનતા હૈ, તાકે મુઝે દૌલતમંદ સમઝા જાએ, મુઝે બહોત પૈસેવાલા સમઝા જાએ, ઔર મેરા બળા મકામ સમઝા જાએ તો યે નુમાઈશ હૈ ઔર મમનૂઅ હૈ. ઈસ લિયે હઝરત થાનવી (રહ.) ને ઈસરાફકે બારેમેં એક વાઝેહ હદ્દે ફાસિલ ખીંચ દી કે અગર ઝરૂરત પૂરી કરનેકે લિયે કોઈ ખર્ચ કિયા જા રહા હૈ, યા આસાઈશકે હુસૂલકે લિયે યા અપને દિલકો ખૂશ કરનેકે લિયે આરાઈશકી ખાતિર કોઈ ખર્ચા કિયા જા રહા હૈ વો ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં.

યે ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં

મૈં એક મરતબા કિસી દૂસરે શહરમેં થા. ઔર વાપસ કરાચી આના થા. ગરમીકા મૌસમ થા. મૈંને એક સાહબસે કહા કે એરકંડીશન કોચમેં મેરા ટિકટ બુક કરા દો, ઔર મૈંને ઉનકો પૈસે દે દિયે, એક દૂસરે સાહબ પાસ બૈઠે હુએ થે ઉનહોંને ફૌરન કહા કે સાહબ! યે તો આપ ઈસરાફ કર રહે હૈં, ઈસ લિયે કે એરકંડીશન કોચમેં સફર કરના તો ઈસરાફમેં દાખિલ હૈ. બહોતસે લોગોંકા યે ખ્યાલ હૈ કે અગર ઉપરકે દરજેમેં સફર કર લિયા તો યે ઈસરાફમેં દાખિલ હૈ ખૂબ સમઝ લીજિયે, અગર ઉપરકે દરજેમેં સફર કરનેકા મકસદ રાહત હાસિલ કરના હૈ, મસલન ગરમીકા મૌસમ હૈ. ગરમી બરદાશ્ત નહીં હોતી, અલ્લાહ તઆલાને પૈસે દિયે હૈં તો ફિર ઉસ દરજેમેં સફર કરના કોઈ ગુનાહ ઔર ઈસરાફ નહીં હૈ. લેકિન

અગર ઉપરકે દરજેમેં સફર કરનેકા મકસદ યે હૈ કે જબ મૈં એરકંડીશન કોચમેં સફર કરૂંગા તો લોગ યે સમઝેંગે કે યે બળા દૌલતમંદ આદમી હૈ તો ફિર વો ઈસરાફ ઔર નાજાઈઝ હૈ ઔર નુમાઈશમેં દાખિલ હૈ, યેહી તફસીલ કપડે ઔર ખાનેમેં ભી હૈ.

હર શખ્સકી કુશાદગી અલગ અલગ હૈ

લિહાઝા શૌહરકો ચાહિયે કે ઈન દરજાતકો મદ્દે નઝર રખતે હુએ બીવીકે નફકા ઔર લિબાસમેં કુશાદગીકે સાથ ખર્ચ કરે. હર આદમીકી કુશાદગી અલગ અલગ હોતી હૈ. મેરે હઝરત મૌલાના મસીહુલ્લાહ ખાન સાહબ (રહ.) એક મરતબા બયાન ફરમાતે હુએ કેહને લગે કે ભાઈ! એક આદમી ઐસા હૈ જિસકા ન કોઈ આગા ન પીછા, યાની ન કોઈ ઉસકા રિશ્તેદાર હૈ. ન કોઈ અઝીઝો અકારિબ હૈ, ઔર ન કોઈ દોસ્ત હૈ, અગર ઐસા શખ્સ અપને ઘરમેં એક બિસ્તર, એક રકાબી, એક ડોન્ગા (પાની ભરનેકા ડંડીદાર બરતન) રખ લે તો બસ! ઉસકે લિયે યે બરતન કાફી હૈં. અબ અગર ઔર ઝિયાદા બરતન જમા કરેગા તો ઉસકા મકસદ સિવાએ નુમાઈશકે ઔર કુછ ન હોગા ઔર ઈસરાફ હોગા, લેકિન એક દૂસરા આદમી જિસકે મેહમાન આતે હૈં, જિસકે તઅલ્લુકાત વસીઅ હૈં. જિસકે અઝીઝો અકારિબ બહોત ઝિયાદા હૈં, ઉસકી ઝરૂરત ઔર કુશાદગીકા મેઅયાર ઔર હૈ. અબ અગર ઐસે શખ્સકે ઘરમેં બાઝ ઔકાત બરતનોંકે સો (૧૦૦) સેટ ભી હોં યા સો (૧૦૦) બિસ્તર ભી હોં તબ ભી ઉનમેંસે એક બરતન ઔર એક બિસ્તર ભી ઈસરાફમેં દાખિલ નહીં હોગા. ઈસ લિયે કે યે સબ ઉસકી ઝરૂરતમેં દાખિલ હૈં, ઈસ લિયે ફરમાયા કે હર આદમીકા કુશાદગીકા મેઅયાર અલગ હોતા હૈ.

ઈસ મહલમેં ખુદાકો તલાશ કરનેવાલા અહમક હૈ

બાઝ ઔકાત લોગ હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) જો બળે બાદશાહ થે ઉનકા કિસ્સા સુનકર ઉસીસે ઈસ્તિદલાલ કરતે હૈં, જિનકા કિસ્સા યે હૈ કે એક મરતબા હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) ને રાતકે વક્ત એક આદમીકો દેખા કે વો મહલકે છત પર ઘૂમ રહા હૈ. હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) ને ઉસકો પકડકર પૂછા કે રાતકે વક્ત યહાં મહલકી છત પર ક્યા કર રહે હો? ઉસ આદમીને કહા કે ઊંટ તલાશ કરને આયા હૂં, મેરા ઊંટ ગુમ હો ગયા હૈ. હઝરત ઈબ્રાહીમ (રહ.) ને ફરમાયા કે અરે બેવકૂફ, કમ અકલ, રાતકે વક્ત મહલકી છત પર ઊંટ તલાશ કર રહા હૈ. તુઝે યહાં ઊંટ કૈસે મિલેગા? ઉસ આદમીને હૈરતસે પૂછા, યહાં ઊંટ નહીં મિલ સકતા? હઝરત ઈબ્રાહીમને ફરમાયા કે નહીં , તુઝે યહાં મહલકી છત પર ઊંટ કૈસે મિલેગા? ઉસ આદમીને કહા કે અગર ઈસ મહલમેં ઊંટ નહીં મિલ સકતા ઔર ઈસ મહલમેં ઊંટ તલાશ કરનેવાલા અહમક હૈ. તો યે ભી સમઝ લો કે તુમ યહાં રેહતે હુએ ખુદાકી તલાશ કર રહે હો, તુમહેં ખુદા ભી નહીં મિલ સકતા, અગર મૈં અહમક હૂં તો મુઝસે ઝિયાદા તુમ અહમક હો. બસ! ઉસ વક્ત હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) કે દિલ પર એક ચોટ લગી, ઔર ઉસી વક્ત સારી બાદશાહત છોળકર જંગલકી તરફ રવાના હો ગએ. ઔર રવાના હોતે વક્ત સોચા કે અબ તો અલ્લાહકી યાદમેં ઝિંદગી બસર કરની હૈ. ઈસ લિયે સિર્ફ એક

તકિયા ઔર એક પ્યાલા સાથ લે લિયા તાકે ખાને પીનેકી ઝરૂરત પેશ આએગી તો ઈસ પ્યાલેમેં ખા પી લેંગે. ઔર સોનેકી ઝરૂરત પેશ આએગી તો ઝમીન પર તકિયા રખકર સો જાએંગે. જબ કુછ આગે ચલે તો દેખા કે એક આદમી દરિયાકે કિનારે બૈઠા હૈ ઔર ચુલ્લૂ બનાકર પાની પી રહા હૈ આપને સોચાકે યે પ્યાલા મૈંને અપને સાથ ફુઝૂલ લે લિયા. યે કામ તો હાથોંકે ઝરીઆ ભી હો સકતા હૈ ચુનાંચે વો પ્યાલા ફેંક દિયા ઔર આગે રવાના હો ગએ, કુછ ઔર આગે ગએ તો દેખા કે એક આદમી સરકે નીચે અપના હાથ રખકર સો રહા હૈ, ફિર સોચા કે યે તકિયા ભી મૈંને ફુઝૂલ લિયા. તકિયા તો અલ્લાહ તઆલાને ખૂદ દે રખ્ખા હૈ. ઉસસે કામ ચલાએંગે ચુનાંચે વો તકિયા ભી ફેંક દિયા.

ગલ્બએ હાલકી કૈફિયત કાબિલે તકલીદ નહીં

ઈસ કિસ્સાકી વજહસે બાઝ લોગ ઈસ ગલત ફેહમીમેં મુબ્તલા હો જાતે હૈં કે પ્યાલા રખના ભી ઈસરાફ હૈ. ઔર તકિયા રખના ભી ઈસરાફ હૈ. અલ્લાહ તઆલા હઝરત થાનવી (રહ.) કે દરજાત બુલંદ ફરમાએ, આમીન. વો દૂધકા દૂધ પાનીકા પાની નિખારકર ચલે ગએ. વો ફરમાતે હૈં કે અપને હાલાતકો હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) કે હાલાત પર કિયાસ મત કરો, એક તો ઈસ વજહસે કે જો કૈફિયત હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) પર તારી હુઈ, વો ગલ્બએ હાલકી કૈફિયત થી, વો કાબિલે તકલીદ કૈફિયત નહીં થી. ઔર ગલ્બએ હાલકા મતલબ યે હૈ કે કિસી વક્ત તબીઅત પર કિસી બાતકા ઈતના ગલ્બા હો જાતા હૈ કે આદમી ઉસ હાલતમેં માઝૂર હો જાતા હૈ,

માઝૂર હોનેકી વજહસે ઉસકે હાલાત દૂસરોંકે લિયે કાબિલે તકલીદ નહીં રેહતે. ઈસ લિયે હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) કે યે હાલાત હમારે ઔર આપકે લિયે કાબિલે તકલીદ નહીં. વરના દિમાગમેં યે બાત જમ જાએગી કે તકિયા ભી છોડો, ઔર પ્યાલા ભી છોડો, ઔર ઘરબાર ભી છોડો, બીવી બચ્ચે છોડો, ઈસ લિયે કે ખુદા ઉસકે બગૈર નહીં મિલેગા. હાલાંકે દીનકા યે તકાઝા નહીં, બલ્કે યે ગલ્બએ હાલકી કૈફિયત હૈ જો હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ (રહ.) પર તારી હુઈ.

આમ્દનીકે મુતાબિક કુશાદગી હોની ચાહિયે

દૂસરે યે કે હર આદમીકી ઝરૂરત ઉસકે હાલાતકે લિહાઝસે મુખ્તલિફ હોતી હૈ, લિહાઝા કુશાદગીકા મેઅયાર ભી હર ઈન્સાનકા અલગ હૈ. અબ જો શખ્સ કમ આમ્દનીવાલા હૈ ઉસકી કુશાદગી કા મેઅયાર ઔર હૈ, ઔર જો દરમિયાની આમ્દનીવાલા હૈ ઉસકા મેઅયાર ઔર હૈ, ઔર જો ઝિયાદા આમ્દનીવાલા હૈ ઉસકી કુશાદગીકા મેઅયાર ઔર હૈ, ઈસ લિયે હર શખ્સકી આમ્દનીકે મેઅયારકે એતિબારસે કુશાદગી હોની ચાહિયે, યે ન હો કે શૌહર બેચારેકી આમ્દની તો કમ હૈ. ઔર ઈધર બીવી સાહિબાને દૌલતમંદ કિસમકે લોગોંકે ઘરમેં જો ચીઝેં દેખીં, ઉનકી નકલ ઉતારનેકી ફિકર લગ ગઈ, ઔર શૌહરસે ઉસકી ફરમાઈશ હોને લગી. ઈસ કિસમકી ફરમાઈશોંકા તો કોઈ જવાઝ નહીં. લેકિન શૌહરકો ચાહિયે કે અપની આમ્દનીકો મદ્દે નઝર રખતે હુએ કુશાદગીસે કામ લે. ઔર અપની બીવીકે હકમેં બુખ્લ ઔર કંજૂસીસે કામ ન લે.

બીવિયોંકા હમ પર ક્યા હક હૈ?

હઝરત મુઆવિયા બિન હૈદહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે પૂછા કે, યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! હમ લોગોંકી બીવિયોંકા હમ પર ક્યા હક હૈ? હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જબ તુમ ખાઓ તો ઉસકો ભી ખિલાઓ, ઔર જબ તુમ પેહનો તો ઉસકો ભી પેહનાઓ, ઔર યે કે ચેહરે પર ન મારો, ઔર બુરા ભલા મત કહો, ઔર ઉસકો મત છોળો મગર ઘર હી મેં.

ઉસકા બિસ્તર છોળ દો

જૈસાકે પીછે બયાન કિયા ગયા કે અગર તુમ ઔરતકે અંદર કોઈ બેહયાઈકી બાત દેખો તો પેહલે ઉસકો સમઝાઓ, અગર સમઝાનેસે બાઝ ન આએ તો ઉસકા બિસ્તર છોળ દો. ઔર અલગ બિસ્તર પર સોના શુરૂ કર દો, ઈસ હદીસમેં બિસ્તર છોળનેકી તફસીલ યે બયાન ફરમા દી કે બિસ્તર છોળનેકા યે મતલબ નહીં હૈ કે તુમ ઘરસે બાહિર ચલે જાઓ. બલ્કે ઘરકે અંદર હી રહો. અલબત્તા એહતિજાજકે તૌર પર, તાદીબી તૌર પર ઔર એક નફસિયાતી મારકે તૌર પર કમરા બદલ દો, યા બિસ્તર બદલ દો, ઔર ઉસસે અલાહિદગી ઈખ્તિયાર કર લો.

ઐસી અલાહિદગી જાઈઝ નહીં

ઉલમાને ઈસ હદીસકે યે મા'ના ભી બયાન ફરમાએ હૈં કે

ઐસે મૌકા પર અગરચે બિસ્તર તો અલગ કર દો, લેકિન બિલકુલ બાતચીત ખતમ ન કરો, ઔર ઐસી અલાહિદગી ન હો કે એક દૂસરેકો સલામ ભી ન કિયા જાએ. ઔર સલામકા જવાબ ભી ન દિયા જાએ, ઔર કોઈ ઝરૂરી બાત કરની હો તો ઉસકા જવાબ ભી ન દિયા જાએ. ઈસ તરહકી અલાહિદગી જાઈઝ નહીં હૈ.

ચાર માહસે ઝિયાદા સફરમેં બીવીકી ઈજાઝત

ઈસ હદીસકે તહત ફુકહાએ કિરામને યહાં તક લિખ્ખા હૈ કે મર્દકે લિયે ચાર મહીનાસે ઝિયાદા ઘરસે બાહિર રેહના બીવીકી ઈજાઝત ઔર ઉસકી ખૂશદિલીકે બગૈર જાઈઝ નહીં, ચુનાંચે હઝરત ઉમર (રદિ.) ને અપની તમામ કલમરોમેં યે હુકમ જારી ફરમા દિયા કે જો મુજાહિદીન ઘરસે બાહિર રેહતે હૈં, વો ચાર માહસે ઝિયાદા ઘરસે બાહિર ન રહેં, ઔર ઈસી વજહસે ફુકહાએ કિરામને લિખ્ખા હૈ કે અગર કિસી શખ્સકો ચાર ચાર માહસે કમકા સફર દરપેશ હો તો ઉસકે લિયે બીવીકી ઈજાઝતકી ઝરૂરત નહીં, લેકિન અગર ચાર માહસે ઝિયાદાકા સફર દરપેશ હો તો ઉસકે લિયે બીવીસે ઈજાઝત લેની ઝરૂરી હૈ. ચાહે વો સફર કિતના હી બાબરકત ક્યૂં ન હો, હત્તાકે અગર હજકા સફર હો તો ઉસમેં ભી અગર વો ચાર માહકે અંદર વાપસ આ સકતા હૈ તો ફિર ઈજાઝતકી ઝરૂરત નહીં, અગર નફલી તૌર પર વહાં ઝિયાદા કિયામકા ઈરાદા હૈ તો ફિર ઈજાઝત લેની ઝરૂરી હૈ, યેહી હુકમ તબ્લીગ, દાવત ઔર જિહાદકે સફરકા હૈ. લિહાઝા જબ ઈન મુબારક સફરોંમેં બીવીકી ઈજાઝત ઝરૂરી હૈ તો ફિર જો લોગ મુલાઝિમતકે લિયે પૈસે કમાનેકે લિયે લંબે સફર કરતે હૈં ઉનમેં તો બતરીકે ઔલા બીવીકી ઈજાઝત ઝરૂરી

હૈ, અગર બીવીકી ઈજાઝતકે બગૈર જાએંગે તો યે બીવીકી હક તલ્ફી હોગી ઔર શરઅન નાજાઈઝ હોગા ઔર ગુનાહ હોગા.

બેહતરીન લોગ કૌન હૈં?

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) ને ઈરશાદ ફરમાયા : તમામ મોમિનોંમેં ઈમાનકે એતિબારસે સબસે ઝિયાદા કામિલ વો શખ્સ હૈ જો અખ્લાકકે એતિબારસે ઉનમેં સબસે અચ્છા હો. જો શખ્સ જિતના ઝિયાદા ખૂશ અખ્લાક હોગા, વો ઉતનાહી કામિલ ઈમાનવાલા હોગા. ઈસ લિયે કામિલ ઈમાનકા તકાઝા યે હૈ કે ઈન્સાન દૂસરોંકે સાથ હુસ્ને અખ્લાકકા મઆમલા કરે, ઔર તુમમેં બેહતરીન લોગ વો હૈં જો અપની બીવીયોં ઔર અપની ઔરતોંકે લિયે બેહતર હોં, ઉનકે સાથ અચ્છા સુલૂક કરનેવાલે હોં.

આજકે દૌરમેં "ખૂશ અખ્લાકી"

આજકલ હર ચીઝકે મા'ના બદલ ગએ, હર ચીઝકા મફહૂમ ઉલટ ગયા, હમારે હઝરત મૌલાના કારી મુહમ્મદ તૈયબ સાહબ (રહ.) ફરમાયા કરતે થે કે : પેહલે ઝમાનેકે મુકાબલેમેં અબ બલ્બકે ઉપર અંધેરા હોતા હૈ, ફિર ફરમાતે કે આજકલ હર ચીઝકી કદરેં બદલ ગઈ, હર ચીઝકા મફહૂમ ઉલટ ગયા. હત્તાકે અખ્લાકકા મફહૂમ ભી બદલ ગયા. આજ સિર્ફ ચંદ ઝાહિરી હરકાતકા નામ અખ્લાક હૈ. મસલન મુસ્કુરાકર મિલ લિયે, ઔર મુલાકાતકે વક્ત રસ્મી અલ્ફાઝ ઝબાનસે અદા કર દિયે. મસલન યે કેહ દિયા કે

“આપસે મિલકે બળી ખૂશી હુઈ” યા “આપસે મિલકર બળા અચ્છા માલૂમ હુવા” વગૈરહ. અબ ઝબાનસે તો યે અલ્ફાઝ અદા કર રહે હૈં, લેકિન દિલકે અંદર અદાવત ઔર હસદકી આગ સુલગ રહી હૈ, દિલકે અંદર નફરત કરવટેં લે રહી હૈ. બસ આજ ઈસીકા નામ ખૂશ અખ્લાકી હૈ. ઔર આજ બાકાઈદા યે એક ફન બન ગયા હૈ કે દૂસરોંકે સાથ કિસ તરહ પેશ આયા જાએ તાકે દૂસરે લોગ હમારે ગિરવીદહ હો જાએં. ઔર બાકાઈદા ઉસ પર કિતાબેં લિખ્ખી જા રહી હૈં કે દૂસરેકો ગિરવીદહ બનાનેકે લિયે ઔર દૂસરેકો મુતઅસ્સિર કરનેકે લિયે ક્યા તરીકે ઈખ્તિયાર કિયે જાએં? લિહાઝા સારા ઝોર ઈસ પર સર્ફ હો રહા હૈ કે દૂસરા ગિરવીદહ હો જાએ, દૂસરા હમસે મુતઅસ્સિર હો જાએ ઔર હમકો અચ્છા સમઝને લગે. આજ ઈસીકા નામ “અખ્લાક” રખ્ખા જાતા હૈ.

ખૂબ સમઝ લીજિયે : ઈસકા ઉસ અખ્લાકમેં કોઈ તઅલ્લુક નહીં જિસકા ઝિકર હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ફરમા રહે હૈં. યે અખ્લાક નહીં, બલ્કે રિયાકારી ઔર દિખાવા હૈ ઔર યે નુમાઈશ હૈ, ઔર યે દૂસરે લોગોંકો અપના ગિરવીદહ બનાને ઔર અપને ગિર્દ ઈખઠ્ઠા કરનેકા બહાના હૈ, યે હુબ્બે જાહ હૈ, યે હુબ્બે શોહરત હૈ, જો બઝાતે ખૂદ બીમારી ઔર બદઅખ્લાકી હૈ, હુસ્ને અખ્લાકસે ઉસકા કોઈ તઅલ્લુક નહીં.

હુસ્ને અખ્લાક” દિલકી કૈફિયતકા નામ હૈ

હકીકતમેં અખ્લાક દિલકી એક કૈફિયતકા નામ હૈ જિસકા મુઝાહિરા આ'ઝા ઔર જવારેહસે હોતા હૈ. ઔર વો યે હૈ કે દિલમેં સારી મખ્લૂકે ખુદાકી ખૈરખ્વાહી હો. ઔર ઉનસે મુહબ્બત

હો, ખ્વાહ વો દુશ્મન ઔર કાફિર હી ક્યૂં ન હો, ઔર યે સોચકર યે મેરે માલિકકી મખ્લૂક હૈ લિહાઝા મુઝે ઉસસે મુહબ્બત રખની ચાહિયે, ઉસકે સાથ મુઝે અચ્છા સુલૂક કરના ચાહિયે, પેહલે દિલમેં યે જઝબા પૈદા હોતા હૈ ઔર ફિર ઈસ જઝબેકે માતહત આમાલ સાદિર હોતે હૈં. ઔર ઉસકે સાથ ખૈરખ્વાહી કરતા હૈ. અબ ઈસ જઝબાકે બાદ ચેહરે પર જો મુસ્કુરાહટ ઔર તબસ્સુમ આતા હૈ વો બનાવટી નહીં હોતા ઔર વો દૂસરોંકો અપના ગિરવીદહ કરનેકે લિયે નહીં હોતા બલ્કે વો અપની દિલી ખ્વાહિશ ઔર દિલી જઝબેકા એક લાઝમી તકાઝા હોતા હૈ. લિહાઝા હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે બયાન કરદા અખ્લાકમેં ઔર આજકે અખ્લાકમેં ઝમીન ઔર આસમાનકા ફર્ક હૈ.

અખ્લાક પૈદા કરનેકા તરીકા

ઔર ઈન અખ્લાકકો હાસિલ કરનેકે લિયે મહઝ કિતાબ પળ્હ લેના કાફી નહીં હૈ, ન મહઝ વઅઝ સુન લેના કાફી હોતા હૈ. ઉસકે લિયે કિસી મુરબ્બી ઔર કિસી મુસ્લેહકી સોહબતમેં રૈહનેકી ઝરૂરત હોતી હૈ. તસવ્વુફ ઔર પીરી મુરીદીકા જો સિલસિલા બુઝુર્ગોંસે ચલા આ રહા હૈ ઉસકા અસલ મકસદ યે હૈ કે ઈન્સાનકે અંદર અચ્છે અખ્લાક પૈદા હોં ઔર બુરે અખ્લાક દૂર હોં. બહરહાલ ઈમાનમેં કામિલ તરીન અફરાદ વો હૈં જિનકે અખ્લાક અચ્છે હોં, જિનકે દિલમેં સહીહ દાઈયે પૈદા હોતે હોં ઔર ઉન સહીહ દાઈયોંકા ઈઝહાર ઉનકે આમાલ વ અફઆલસે હોતા હો. અલ્લાહ તઆલા અપની રહમતસે હમ સબકો ઉન આમાલમેં દાખિલ ફરમા દેં. આમીન.

અલ્લાહકી બંદિયોંકો ન મારો

હઝરત અયાસ બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને લોગોંસે ખિતાબ કરતે હુએ ફરમાયા કે : અલ્લાહકી બંદિયોંકો મારો નહીં, યાની ઔરતોંકો મારના અચ્છી બાત નહીં હૈ, મત મારા કરો. ઔર જબ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને રોક દિયા કે યે કામ મત કરો, તો જિસ શખ્સને બરાહે રાસ્ત હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ઝબાનસે સુન લિયા, ઉસકે લિયે વો કામ હરામ કતઈ હો ગયા, અબ ઉસકે લિયે કિસી ભી હાલતમેં મારના જાઈઝ નહીં.

હદીસે ઝન્ની યા કતઈ

યે બાત સમઝ લીજિયે કે એક તો વો હદીસ હૈ જો હમ ઔર આપ કિતાબમેં પઢતે હૈં યા સુનતે હૈં, ઔર જો લમ્બી સનદકે સાથ હમ તક પહોંચતી હૈ. હદ્દસના ફલાં કાલ હદ્દસના ફલાં કાલ હદ્દસના ફલાં. ઐસી હદીસ ઝન્ની કેહલાતી હૈ, ઈસ લિયે કે ઝન્ની તરીકોંસે હમ તક પહોંચતી હૈ, લિહાઝા ઉસ હદીસ પર અમલ કરના વાજિબ હૈ અગર અમલ નહીં કરેગા તો ગુનેહગાર હોગા લેકિન સહાબએ કિરામને જો બાત હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે બરાહે રાસ્ત સુન લી, વો હદીસે ઝન્ની નહીં હૈ, બલ્કે કતઈ હૈ, લિહાઝા અગર કોઈ ઉસકી ખિલાફ વરઝી કરેગા તો સિર્ફ ગુનેહગાર નહીં હોગા, બલ્કે કાફિર હો જાએગા. ઈસ લિયે કે ઉસને હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઈરશાદકા ઈન્કાર કર દિયા, લિહાઝા ફૌરન કાફિર હો ગયા.

સહાબએ કિરામ હી ઈસ લાઈક થે

કભી કભી હમારે દિલોંમેં યે અહમકાના ખ્યાલ આતા હૈ કે કાશ! હમ ભી હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેમેં પૈદા હુએ હોતે, ઔર ઉસ ઝમાનેકે બરકાત હાસિલ કરતે. અરે યે તો અલ્લાહ તઆલાકી હિકમત હૈ ઔર વોહી અપની હિકમતસે ફૈસલા ફરમાતે હૈં ઔર અપની હિકમતસે હમેં ઈસ દૌરમેં પૈદા ફરમાયા, અગર હમ ઉસ દૌરમેં પૈદા હો જાતે તો ખુદા જાને કિસ અસફલુસ સાફેલીનમેં હોતે. અલ્લાહ તઆલા બચાએ આમીન. ઈસ લિયે કે વહાં ઈમાનકા મઆમલા ઈતના નાઝુક થા કે ઝરાસી દેરમેં ઈન્સાન ઈધરસે ઉધર હો જાતા થા.

સહાબએ કિરામને હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે સાથ જિસ જાંનિસારીકા મઆમલા ફરમાયા, વો ઉનહીંકા ઝર્ફ થા. ઔર ઉસીકે નતીજેમેં વો ઈસ દરજે તક પહોંચે, અગર હમ જૈસા આરામ પસંદ ઔર આફિયત પસંદ આદમી ઉસ દૌરમેં હોતા તો ખુદા જાને ક્યા હશ્ર બનતા. યે તો અલ્લાહ તઆલાકા બળા ફઝલો કરમ હૈ કે ઉસને હમેં ઉસ અંજામસે બચાયા. ઔર ઐસે દૌરમેં પૈદા ફરમાયા જિસમેં હમારે લિયે બહોત આસાનિયાં હૈં. આજ એક હદીસકે બારેમેં હમ યે કેહ દેતે હૈં કે યે હદીસ ઝન્ની હૈ. ઔર ઝન્ની હોનેકી વજહસે અગર કોઈ ઈન્કાર કર દેગા તો કાફિર ન હોગા. સિર્ફ ગુનેહગાર હોગા. લેકિન સહાબએ કિરામકા મઆમલા તો યે થા કે અગર કોઈ શખ્સ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ઝબાનસે કોઈ હુકમ સુનનેકે બાદ ઈન્કાર કર દે કે મૈં નહીં કરતા, ફૌરન કાફિર હો જાતા. અલ્લાહ તઆલા બચાએ. આમીન.

યે ઔરતેં શેર હો ગઈ હૈં

લિહાઝા જબ હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને યે ફરમાયા કે ઔરતોંકો ન મારો, તો અબ મારનેકા સિલસિલા બિલકુલ બંદ હો ગયા. ઈસ લિયે કે સહાબએ કિરામ તો ઐસે નહીં થે કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે કિસી કામકે બારેમેં મમાનિઅત સુનેં, ઔર ફિર ભી વો કામ જારી રખ્ખેં. જબ મારનેકા સિલસિલા બિલકુલ બંદ હો ગયા તો કુછ દિનોંકે બાદ હઝરત ઉમર (રદિ.) હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કિયા કે :

યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! યે ઔરતેં તો અબ અપને શૌહરોં પર શેર હો ગઈ, ઈસ લિયે કે આપને મારનેકી મમાનિઅત કર દી. જિસકે બાદ અબ કોઈ શખ્સ અપની બીવીકો નહી મારતા. બલ્કે મારકે કરીબ જાનેસે ભી ડરતા હૈ. ઔર ઈસ ન મારનેકે નતીજેમેં ઔરતેં શેર હો ગઈ હૈં. ઔર શૌહરોંકી હક તલ્ફિયાં કરને લગી હૈં. ઔર ઉનકે સાથ બદસુલૂકી કરને લગી હૈં. અબ આપ ફરમાએં કે ઈન હાલાતમેં હમ ક્યા કરેં?

ચુનાંચે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ઈજાઝત દે દી કે અગર ઔરતેં શૌહરોંકી હક તલ્ફી કરેં. ઔર મારનેકે સિવા કોઈ ચારા ન હો તો તુમહેં મારનેકી ભી ઈજાઝત હૈ. અબ ઈસ ઈજાઝત દેનેકે નતીજેમેં યે હુવા કે અભી કુછ હી દિન ગુઝરે થે કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં બહોતસી ખવાતીન આની શુરૂ હો ગઈ. ઔર આકર અર્ઝ કરતીં કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપને શૌહરોંકો મારનેકી ઈજાઝત દે દી. જિસસે લોગોંને ગલત ફાઈદા ઉઠાયા. ઔર હમેં ઈસ તરહ મારા.

યે અચ્છે લોગ નહીં હૈં

આપને અપના નામ લેકર ફરમાયા કે : મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે ઘરમેં બહોતસી ખવાતીન ચક્કર લગાતી હૈં. ઔર વો અપને શૌહરોંકી શિકાયત કરતી હૈં કે વો શૌહર ઉનકે સાથ બદસુલૂકી કરતે હૈં. ઉનકો બુરી તરહ મારતે હૈં. લિહાઝા ખૂબ અચ્છી તરહ સુન લો કે જો લોગ યે મારપીટ કર રહે હૈં વો તુમમેં અચ્છે લોગ નહીં હૈં. ઔર અચ્છે મોમિન ઔર મુસલમાનકા કામ નહીં હૈ કે વો મારપીટ કરે. ઈસ સારે મજમૂએસે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને યે બાત વાઝેહ ફરમા દી કે અગરચે નાગુઝીર હાલતમેં જબ કોઈ ઔર ચારા ન રહે ઉસ વક્ત શરીઅતકી તરફસે ઐસી મારકી ઈજાઝત હૈ જિસસે નિશાન ન પડે, ઔર બહોત ઝિયાદા તકલીફ ન હો, લેકિન ઉસકે બાવજૂદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત ઔર આપકી અસલ ખ્વાહિશ યે હૈ કે કોઈ મર્દ કિસી ઔરત પર કભી હાથ ન ઉઠાએ. ચુનાંચે હઝરાતે ઉમ્મહાતુલ મોમિનીન (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને સારી ઉમર કભી કિસી ઔરત પર હાથ નહીં ઉઠાયા, લિહાઝા સુન્નતકા તકાઝા ભી યેહી હૈ.

દુનિયાકી બેહતરીન ચીઝ "નેક ઔરત"

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે, યે દુનિયા સારીકી સારી લુત્ફ અંદોઝીકી ચીઝ હૈ. યાની ઐસી ચીઝ હૈ જિસસે ઈન્સાન ફાઈદા ઉઠાતા હૈ. નફા ઉઠાતા હૈ. ઔર લુત્ફ ઉઠાતા હૈ.

ઈસ લિયે કે અલ્લાહ તઆલાને યે દુનિયા ઈન્સાનકે નફાકે લિયે પૈદા ફરમાઈ હૈ. જૈસાકે કુરઆને કરીમમેં અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા કે :

અલ્લાહ વો ઝાત હૈ જિસને તુમહારે ફાઈદેકે લિયે પૈદા કિયા જો કુછ ઝમીનમેં હૈ. ઔર તુમહારે નફાકે લિયે, ઔર તુમહારે લુત્ફ ઉઠાનેકે લિયે ઔર તુમહારી ઝરૂરત પૂરી કરનેકે લિયે પૈદા કિયા. ઔર દુનિયાકી બેહતરીન મતાઅ જિસસે ઈન્સાન નફા ઉઠાએ, વો નેક ઔર સાલેહ ઔરત હૈ. એક દૂસરી હદીસમેં હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે :

મુઝે તુમહારી દુનિયામેંસે તીન ચીઝેં બહોત ઝિયાદા મેહબૂબ હૈં. કિતના ખૂબસૂરત જુમ્લા ઈરશાદ ફરમાયા કે "તુમહારી દુનિયા" મેંસે, યે ઈસ લિયે ફરમાયા કે આપ (સ.અ.વ.) દૂસરી જગહ પર યે ઈરશાદ ફરમા ચુકે થે કે :

મેરા દુનિયાસે ક્યા તઅલ્લુક! મૈં તો એક ઐસે સવારકી તરહ હૂં જો કિસી દરખ્તકે સાયેમેં ઝરાસી દેરકે લિયે ઠહેરતા હૈ. ઔર ફિર ચલા જાતા હૈ. ઔર ઉસ દરખ્તકો છોળ દેતા હૈ. ઈસ લિયે આપને ફરમાયા કે તુમહારી દુનિયામેંસે તીન ચીઝેં મુઝે બહોત ઝિયાદા મેહબૂબ ઔર પસંદ હૈં. વો ક્યા હૈં? એક ઔરત દૂસરી ખૂશ્બૂ, ઔર તીસરી ઠંડા પાની, ઈસ લિયે દુનિયાકી સારી નેઅમતોંમેંસે યે તીન ચીઝેં અવ્વલ દરજેકી નેઅમતેં હૈં.

ઠંડા પાની બળી નેઅમત હૈ

ચુનાંચે અહાદીસમેં કહીં યે સાબિત નહીં હૈ કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને સારી ઝિંદગીમેં કભી કિસી ખાસ ખાનેકા એહતિમામ

ફરમાયા હો, ન કભી યે સાબિત હૈ કે આપને કિસી ખાનેકી ફરમાઈશ કી હો કે ફલાં ખાના પકા લો. બલ્કે જો કુછ આપકે સામને આયા, આપને તનાવુલ ફરમા લિયા. લેકિન ઠંડે પાનીકા ઈતના એહતિમામ થા કે પીનેકે લિયે ઠંડા પાની આપકે લિયે બીરે ગરસસે લાયા જાતા થા, જો મસ્જિદે નબવીસે તકરીબન દો યા ઢાઈ મીલ દૂર થા. ઈસ લિયે કે ઉસકા પાની ઠંડા ઔર મીઠા હોતા થા. ઔર ઈસ લિયે આપને વસિય્યત ફરમાઈ થી કે ઈન્તિકાલકે બાદ મુઝે ઉસી કુંવેકે પાનીસે ગુસલ દિયા જાએ.

ઠંડા પાની પિયા કરો

હમારે હઝરત હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ સાહબ મક્કી (રહ.) ને ઉસકી એક હિકમત બયાન ફરમાઈ. ચુનાંચે એક મરતબા હઝરત થાનવી (રહ.) સે ફરમાયા કે : મિયાં અશરફ અલી! જબ કભી પાની પિયો તો ખૂબ ઠંડા પિયો, તાકે રગ રગસે શુક્ર નિકલે, ઈસ લિયે કે જબ ઠંડા પાની પિએગા તો રગ રગ સેરાબ હોગી, તો ફિર રગ રગસે "અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ" નિકલેગા ઔર બેસાખ્તા રગ રગસે શુક્ર અદા હોગા.

બુરી ઔરતસે પનાહ માંગો

બહરહાલ તીન પસંદદીદા ચીઝોંમેંસે એક નેક ઔરત હૈ, ઈસ લિયે કે અગર ઔરત નેક ન હો તો ઉસસે હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) ને પનાહ માંગી :

અય અલ્લાહ! મૈં ઉસ ઔરતસે પનાહ માંગતા હૂં જો મુઝે

બુળ્હાપેસે પેહલે બુળ્હા કર દે, ઔર ઉસ ઔલાદસે પનાહ માંગતા હૂં જો મેરે લિયે વબાલ હો જાએ. અલ્લાહ તઆલા બચાએ. આમીન. ઈસ લિયે જબ અપને લિયે યા અપની ઔલાદકે લિયે તલાશ કરો તો ઐસી ઔરત તલાશ કરો જિસમેં દીન હો. સલાહ હો. નેકી હો. અગર ખુદા ન કરે નેકી નહીં હૈ તો વો ફિર અઝાબ બનનેકા અંદેશા હૈ. લિહાઝા અગર કિસી શખ્સકો સાલેહ બીવીકી નેઅમત મયસ્સર હો તો ઉસકો ચાહિયે કે વો ઉસકી કદર કરે. ઉસકી નાકદરી ન કરે. ઔર ઉસકી કદર યેહી હૈ કે ઉસકે હુકૂક અદા કરે ઔર ઉસકે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરે. અલ્લાહ તઆલા અપની રહમતસે ઈન ઈરશાદાત પર હમેં અમલ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએં. આમીન.

વ આખિરૂ દઅ્વાના અનિલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.

ખતમ શુદ

